Näringsutskottets betänkande

1982/83:35

om näringspolitik

Ärendet

I detta betänkande behandlas helt eller delvis 29 motioner med förslag rörande bl. a.

allmänna riktlinjer för näringspolitiken,
små och medelstora företag,
säkerhet vid kreditgivning från regionala utvecklingsfonder m. m.,
kooperationens kapitalförsörjning,
arbetskooperation,
regionala näringspolitiska satsningar,
läkemedelsindustrin,
plast- och gummiindustrin,
konkurrenslagstiftningen,
samhälls- och löntagarinflytande vid företagsnedläggelser,
Landskrona Finans AB.

Vissa angränsande frågor, bl. a. rörande de regionala utvecklingsfonderna, behandlas i betänkandet NU 1982/83:34, vilket avlämnas samtidigt med detta betänkande.

Motionerna

Yrkanden

De motioner som behandlas är följande:

1981/82:1933 av Pär Granstedt (c) och Arne Fransson (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning beträffande möjligheterna att ge de anställda förköpsrätt i de fall som framförts i motionen,

1982/83:269 av Anita Bråkenhielm (m), vari hemställs att riksdagen begär sådana åtgärder att enskilda vårdhem erhåller tillgång till samhällets kreditinstitut och kreditgarantier på samma villkor som landets övriga familjeföretagare,

1982/83:302 av Bo Nilsson (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av den årliga avgiften som Landskrona Finans AB har att betala till staten så att den knyts till bolagets resultat och i övrigt i enlighet med vad i motionen anförts,

1982/83:338 av Sven Henricsson (vpk), vari hemställs att riksdagen hemställer hos regeringen om undersökning av förutsättningarna för Sollefteå kommun att bli en försökskommun för arbetskooperativ,

1982/83:490 av Filip Fridolfsson (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om en utredning om egenföretagares personliga borgensåtaganden enligt vad som i motionen anförts,

1982/83:491 av Per Olof Håkansson (s), såvitt gäller hemställan (3) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökad samverkan inom den svenska gummi- och plastindustrin,

1982/83:688 av Ola Ullsten m. fl. (fp), vari – med motivering i motion 1982/83:683 – hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder inom ramen för utvecklingsfondernas verksamhet för att stimulera kvinnor att starta egna företag,

1982/83:803 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om värdet av ökad kooperativ verksamhet i samhället,
2. genom ändring i föreningslagen möjliggör B-insatser i kooperationen enligt vad som anförts i motionen,
3. beslutar att inom ramen för fjärde AP-fonden en ny fond bildas med egen styrelse för att inom en ram av i första hand 400 milj. kr. möjliggöra placeringar i B-andelar i ekonomiska föreningar eller bolag ägda av dessa,
4. hos regeringen begär förslag innebärande att insatsräntan för kooperationens riskkapital enkelbeskattas,
5. beslutar att kooperativa företag jämställs med aktiebolag i vad gäller möjligheten till skattefondsparande eller kooperationsfondsparande,
6. beslutar att den årliga insatsen i kooperativa företag skall ge medlemmar möjlighet att uppskjuta skatteinbetalningen med 60 % av insatsen,
7. hos regeringen begär fortsatta initiativ för att underlätta att arbetskooperativa företag bildas på sätt som angivits i motionen,

1982/83:1024 av Gullan Lindblad (m) och Anders Högmark (m), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts rörande statlig kreditgaranti till AB Handelskredit och dess systerföretag,

1982/83:1037 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär tillsättande av en parlamentariskt sammansatt utredning för att framlägga konkreta förslag om överförande av de privata affärsbankerna, de privata försäkringskoncernerna, investmentbolagen och de privata finansstiftelserna i samhällelig ägo,

1982/83:1106 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om att frågan om ett ökat samhällsinflytande över

läkemedelsindustrins forskning, utvecklingsarbete och information/marknadsföring blir föremål för en parlamentarisk utredning och att frågan om hela läkemedelsindustrins förstatligande samtidigt belyses.

1982/83:1474 av Sivert Andersson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär av regeringen ett förslag om lagstiftning i syfte att öka samhälls- och löntagarinflytandet vid nedläggningar eller inskränkningar i driften i företagen,

1982/83:1475 av Sivert Andersson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att förslag skyndsamt läggs fram om lagstiftning om kontroll av företagsförvärv,

1982/83:1483 av Sven Henricsson (vpk), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svensk tillverkning av lastbils- och traktordäck,

1982/83:1498 av Sten Svensson (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer att motionen överlämnas till utredningen rörande åtgärder för att främja export av tjänster, för övervägande och förslag,

1982/83:1500 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen beslutar anta ett i motionen framlagt förslag till ändring i konkurrenslagen [1982:729][1],

1982/83:1585 av Olle Westberg m. fl. (s), såvitt gäller hemställan – med motivering i motion 1982/83:1582 – (6) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av länets mindre och medelstora företag (Gävleborgs län),

1982/83:1588 av Ulf Adelsohn m. fl. (m), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna de i motionen angivna riktlinjerna för industri- och näringspolitiken,

4. som sin mening ger regeringen till känna de i motionen angivna riktlinjerna för att främja servicesektorn,

1982/83:1615 av Ola Ullsten m. fl. (fp), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om riktlinjerna för näringspolitiken,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om förslag beträffande de kooperativa företagen,

4. uttalar att en utvärdering av löntagarägda företag bör ske,

5. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av förskjutning från selektiva till generella medel inom industri- och näringspolitiken,

[1] Lagförslaget i motionen överensstämmer med lagförslaget i reservation 12 (s. 52).

1982/83:1658 av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s), såvitt gäller hemställan (2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att offentliga representanter, utsedda av regeringen, bör ingå i investmentbolagens styrelser,

1982/83:2009 av Alexander Chrisopoulos (vpk) och Maj Kempe (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om en samordnad industriplanering, innebärande att varvens, rederiernas och hamnarnas verksamhet ingår i en samhällsplan för utrikeshandel och transporter,

2. hos regeringen hemställer om en samordnad industriplanering, innebärande att hänsyn tas till den tunga industrins behov av förnyelse, anläggningar som framkallas av kostnadsläget, miljöproblemen och energisituationen,

1982/83:2010 av Arne Fransson (c) och Pär Granstedt (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att initiativ tas i syfte att begränsa det institutionella ägandets tillväxt och möjligheter till inflytande genom aktieinnehav,

1982/83:2012 av Jan Fransson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen anhåller att regeringen snarast framlägger förslag om kooperationen och kapitalförsörjningen i syfte att jämställa de kooperativa företagen med de börsnoterade aktiebolagen, men med hänsyn tagen till kooperationens särart,

1982/83:2019 av Karl-Erik Häll m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen utformar och föreslår en sådan lag som möjliggör att nedläggningsdrabbade företags lokaler och inventarier kan övertas av samhället i enlighet med motionens syfte,

1982/83:2032 av Per-Axel Nilsson (s) och Lars Ulander (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen låter utreda och framlägger förslag om inrättande av en industriell utvecklingsfond för Gotland att finansieras på det sätt som i motionen föreslagits,

1982/83:2040 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär utarbetande av ett förslag till industripolitiskt program för 100 000 nya arbeten i enlighet med vad som anförs i motionen,

2. beviljar ett förslagsanslag på 2 000 milj. kr. för budgetåret 1983/84 till förberedelse och projektering,

1982/83:2042 av Margareta Winberg (s) och Nils-Olof Gustafsson (s), vari hemställs att riksdagen beslutar att patent- och produktidéer i likhet med maskiner och lokaler bör pantförskrivas i samband med erhållandet av statligt stöd,

1982/83:2043 av Anna Wohlin-Andersson (c) och Ingvar Karlsson (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en särskild informations- och utbildningskampanj om småföretag,

1982/83:2132 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), såvitt gäller hemställan att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om

a) allmänna åtgärder för att främja småföretagen,

b) subventionerad bokförings- och administrationsservice till nystartade småföretag,

Motivering i partimotioner

Allmänna riktlinjer för näringspolitiken

Moderata samlingspartiet lägger i motion 1982/83:1588 fram förslag till riktlinjer för den framtida industri- och näringspolitiken. I motionen anförs i de här aktuella avsnitten bl. a. följande.

En generell politik med inriktning på att öka lönsamheten i företagen gör marknadsekonomin funktionsduglig. Ett antal selektiva insatser, som i huvudsak har negativa verkningar för företagen, bör rensas ut. Allmänt gäller att den tekniska utvecklingen och kompetensen måste utökas, småföretagsamheten främjas, byråkratiska hinder minskas och exporten gynnas. Den hittills förda stödpolitiken har inneburit att resurser har undandragits den utvecklingsdugliga delen av näringslivet. Konkurrensen har snedvridits, bidragstänkandet ökat och kapitalmarknaden snedbelastats. I framtiden krävs en positiv syn på sturkturomvandling och förnyelse.

Servicenäringens betydelse har blivit allt större, men effektiviteten i tjänsteproduktionen försvåras av att alltför mycket av denna sker i offentlig regi. Moderata samlingspartiet vill ha fri konkurrens och rättvisande kalkyler över vad den offentliga sektorns egenregiverksamhet egentligen kostar. Upphandlingsbestämmelserna bör ges en sådan konstruktion att de även gäller i fråga om upphandling av tjänster. Att serviceandelen i den svenska bytesbalansen är lägre än för många andra länder beror bl. a. på att de statliga subventionerna till den statliga verksamheten ofta har skadat de privata företag som sysslar med tjänsteexport. Sverige bör inom OECD verka för en liberalisering av den internationella tjänstehandeln.

Vidare erfordras en mer positiv inställning till utländska investeringar i Sverige. Man bör bl. a. vidga möjligheterna för utländska företag att göra aktieemissioner i Sverige, vilket skulle öka dynamiken i näringslivet.

I motion 1982/83:1615 om riktlinjer för näringspolitiken anför folkpartiet bl. a. följande.

För liberaler är marknadsekonomin den självklara grunden för företagen. Inget annat ekonomiskt system ger så god och direkt information om

produktions- och avsättningsmöjligheterna och ett sådant skydd mot felsatsningar. En långtgående maktspridning måste prägla marknadsekonomin. Det är viktigt att statsmakterna i större utsträckning än tidigare använder sig av generella stimulansmedel, eftersom lönsamheten i näringslivet måste höjas generellt. Härigenom ökar företagens investeringar. En satsning på exportindustrin är nödvändig. Kontrollen av och straffåtgärderna mot de företag som inte lojalt rättar sig efter gällande bestämmelser bör skärpas. Lösningar som innebär etableringskontroll måste emellertid bestämt avvisas.

Vänsterpartiet kommunisterna lägger i motion 1982/83:2040 fram ett program i tio punkter för en vidare, långsiktig industrialisering av Sverige. Bl. a. följande åtgärder föreslås. Ett nationellt program för industrins utveckling under de närmaste 25 åren utarbetas. Målet skall vara ett nytillskott av 100 000 heltidsarbeten "utöver den rådande trenden". Affärsbanker och finansinstitut liksom företag inom dator- och elektronikbranscherna nationaliseras. Det tunga inslaget av råvaruproduktion i industrin minskas till förmån för vidareförädling och avancerad färdigvaruproduktion. Vissa branschområden – t. ex. avancerade transportsystem, elektronik, miljöteknik och medicinsk teknik – prioriteras i utvecklingsprogrammet. Industriinvesteringarna dirigeras till vissa regioner för att motverka regionala obalanser. S. k. "autonoma strukturer" (bl. a. arbetar- och bondekooperativ) gynnas genom tillförsel av investeringsmedel. En måttfull protektionism upprätthålls till skydd för nya typer av produktion. Nya former för arbetsorganisation och förvaltning genomförs.

Förslaget om nationalisering av bl. a. bankerna återkommer i en annan motion, 1982/83:1037, från samma parti. Där anförs bl. a. följande. Makten över produktionsmedlen och deras användning och makten över ekonomin innehas i dag av mäktiga finansintressen. Denna makt innebär att rovdriften av naturen och utslagningen av människor fortsätter i ökande takt. Storfinansens kontrollposter i de privata affärsbankerna, stiftelserna, investmentbolagen och vissa viktiga industrigrenar måste erövras av samhället. Man måste därvid beakta att affärsbankernas maktställning ofta återspeglas genom personalunioner i styrelserna för banker, bolag och stiftelser.

Små och medelstora företag

Centerpartiet föreslår i motion 1982/83:2132 åtgärder för en fortsatt aktiv småföretagarpolitik, hänförliga till följande punkter:

1. De ekonomiska villkoren för företagsamheten måste förbättras, bl. a. genom en förändrad utformning av företagsbeskattningen.

2. Den totala efterfrågan i ekonomin måste hållas på en hög nivå.

3. Småföretagen skall kunna fungera inom marknadsekonomin på samma villkor som storföretagen. Viktigt är därvid att informationsspridningen till

småföretagen förbättras. Principerna i den nya anställningsskyddslag (1982:80) som infördes under den förra regeringen och som underlättar småföretagens verksamhet måste ligga fast.

4. Vissa riktade insatser måste göras till förmån för de s. k. utvecklingsbara företagen. Bl. a. bör framtagningen av innovationer underlättas.

I samma motion förordas vidare att utvecklingsfonderna skall erbjuda nystartade företag service när det gäller bokföring och skatterådgivning. Motionärerna anför att det på dessa områden finns många och komplicerade rutiner som måste fungera för att de krav som samhället ställer skall uppfyllas.

Motiveringen till yrkandet i motion 1982/83:688 om åtgärder för att stimulera kvinnor att starta egna företag finns i motion 1982/83:683. Folkpartiet anför där bl. a. följande. De flesta utvecklingsfonder betonar vikten av företags- och marknadsanalyser som en förutsättning för att fondernas insatser skall ge största möjliga resultat. Så har emellertid inte skett när det gäller kvinnors verksamhet som företagare. Man bör nu snabbt förvissa sig om i vilka branscher det finns kvinnliga företagare och vilken typ av företag de driver. Vidare bör staten se till att antalet kvinnliga ledamöter i utvecklingsfondernas styrelser ökas. Det bör vid varje utvecklingsfond finnas en person som är särskilt ansvarig för att ge extra stöd och stimulans till nyföretagsamhet bland kvinnor.

Förstatligande av läkemedelsindustrin

I motion 1982/83:1106 föreslår vänsterpartiet kommunisterna att frågan om förstatligande av läkemedelsindustrin utreds. Motionärerna anför bl. a. följande.

Det som driver läkemedelsindustrin är inte samhällsengagemang eller idealitet utan möjligheten till vinst. Samarbetet mellan denna industri och distributörerna/läkarna är ofta oetiskt; det handlar t. ex. om förtäckta mutmiddagar och om forskningsanslag som i själva verket är bidrag till nöje eller semester. Läkemedelsindustrins profitjakt skapar en onödig och ofta skadlig läkemedelskonsumtion. Den "självsanering" som förekommer inom industrin är otillräcklig. Mycket forskningsarbete går till spillo genom onödig dubbelforskning i branschen. Forskningen är f. ö. inte fri utan styrs hårt av företagsledningen med krav på lönsamhet. Informationen om läkemedel måste bli mer saklig.

Konkurrenslagstiftningen

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion 1982/83:1500 vissa förändringar i den nya konkurrenslagen (1982:729). Motionärerna anser dels att en åtgärd skall anses innefatta skadlig verkan enligt denna lag bl. a. om åtgärden på ett otillbörligt sätt är till skada för sysselsättningen på en ort eller

åsidosätter berörda arbetstagares eller kommuners intressen, dels att förbud mot priskarteller och marknadsdelningsavtal skall införas. Motionärernas önskemål överensstämmer med de förslag som konkurrensutredningen på sin tid föreslog i ett betänkande. Förekommande priskarteller verkar enligt motionärerna på ett sådant sätt att det val som konsumenterna står inför enbart är skenbart. Marknadsuppdelningar anges medföra möjligheter att sätta högre priser och ta ut oskäliga vinster.

Uppgifter i anslutning till motionerna

Utredningar om tjänsteexporten

Statens industriverk publicerade i juli 1982 utredningsrapporten (SIND 1982:9) Produktivitet och konkurrenskraft. Studien är inriktad på vissa aspekter på 1970-talets svenska industrikris, vilka enligt verkets uppfattning har kommit något i skymundan i de senare årens ekonomiska debatt. Några förslag till åtgärder framläggs inte. I studien framhålls bl. a. tjänsteexportens växande betydelse. Den uppgick år 1980 till drygt 20 miljarder kronor, fördelade enligt följande (s. 61):

Finansiella transaktioner	
Räntor	1 881
Utdelningar	1 337
Varutransporter	2 182
Importvaruförmedling	1 242
Övriga tjänster och transfereringar	
Royalties, licenser och patent	829
Provisioner	839
Annonsering, reklam, PR	345
Administration, övriga centrala tjänster	513
Entreprenader, tekniska konsulttjänster	3 801
Persontransporter, researrangemang	1 409
Övriga tjänster	1 280
Bidrag, gåvor	158
Försäkringar	4 830
Totalt	20 646
Antal företag med export eller import av tjänster	8 494

I rapporten konstateras att den officiella statistiken under en stor del av 1970-talet underskattade den svenska tjänsteexportens storlek. Bytesbalansen undervärderades sålunda i motsvarande grad. Vidare ställs frågan om inte tjänsterna för ett land som Sverige dessutom representerar en speciellt expansiv ekonomisk aktivitet, där komparativa fördelar kan komma att yppa sig i större utsträckning än i fråga om vissa typer av varuproduktion. Som

framgår av tabellen är tjänsteexportens fördelning på transaktionsslag och bransch något oklar. Gemensamt för de olika sektorerna är emellertid ett stort kunskapsinnehåll och en långtgående "produktdifferentiering" som ger betydande marknads- och priskontroll. Mycket tyder enligt rapportens författare på att den redan inledda utvecklingen med mycket expansiv och lönsam tjänsteexport i särskilt hög grad kan ge anvisning om framtidsbranscher i svenskt näringsliv.

Enligt beslut av regeringen har tjänsteexportutredningen (UD 1982:07) nyligen tillkallats med uppgift att studera möjligheterna att stimulera och utveckla den svenska tjänsteexporten inom den privata sektorn. Särskild utredare är generaldirektör Lars Ag. Enligt direktiven (dir. 1982:92) skall utredaren (1) lägga fram förslag till hur statistiken över tjänsteexport kan förbättras, (2) studera vilka åtgärder andra länder har vidtagit för att stimulera sin tjänsteexport och (3) redovisa de hinder som kan finnas för tjänsteexporten.

Det är enligt direktiven angeläget att åtgärder vidtas snabbt för att öka tjänsteexporten. De förslag till åtgärder som kommer fram under utredningens gång skall därför läggas fram successivt. Utredaren skall beakta att de statliga bidragen till företag bör kunna minskas med tanke på devalveringens positiva effekter på tjänsteexporten. Totalt får kostnaderna inom området inte öka.

Utredaren skall vara färdig med arbetet före 1983 års utgång.

De regionala utvecklingsfondernas serviceverksamhet

Regeringen har uppdragit åt statens industriverk att närmare utreda utformningen av de framtida företagsserviceinsatserna vid de regionala utvecklingsfonderna. Utredningen har bl. a. att besvara följande tre frågor:

1. Hur skall fondernas resurser fördelas mellan företagen i målgruppen?
2. Hur skall serviceverksamheten utformas?
3. Hur stor del av kostnaden för insatserna skall betalas av samhället?

I direktiven anförs bl. a. följande. *En prioritering till lönsamma företag* eller till sådana som kan beräknas bli lönsamma på grund av fondinsatser kan antas underlätta den nödvändiga strukturomvandlingen. Vidare kan insatser i utvecklingsbara företag antas ge betydligt större samhällsekonomisk avkastning i form av ökad sysselsättning, export och produktförnyelse än satsningar på småföretagsamhet i kris. – En fråga är om fonderna skall göra egna insatser i enskilda företag eller om de i stället främst skall förmedla kontakter med konsultföretag och organisationer. Utredningen bör behandla de speciella krav på kompetens, resurser etc. som service i egen regi resp. kontaktförmedling ställer. För- och nackdelar med att fonderna har ägar- eller avtalsrelationer till särskilda tjänsteföretag bör också tas upp.

Eventuella fördelar med ökad avgiftsfinansiering måste vägas mot det förhållandet att den statsstödda företagsservicen har byggts upp för att komplettera det privata tjänsteutbudet. – Eftersom det finns ett starkt samband mellan de olika huvudfrågorna bör utredningen från principiella utgångspunkter diskutera hur t. ex. frågan om långa resp. korta insatser i fondens regi påverkar resursfördelningen och valet av subventioneringsgrad.

Utredningsuppdraget skall redovisas före den 1 september 1983.

Utredning om kommunernas näringspolitik

Regeringen har nyligen uppdragit åt statens industriverk att utreda omfattningen och inriktningen av kommunernas näringspolitiska verksamhet.

I regeringsbeslutet anförs inledningsvis:

Med undantag för statens industriverks översiktsrapport saknas undersökningar som i sak behandlar de näringspolitiska problem och möjligheter som de särskilda kommunala insatserna gentemot enskilda företag och allmänt för näringslivet skapar.

Det är därför angeläget att nu genomföra en utredning som i ett bredare näringspolitiskt perspektiv kartlägger och analyserar olika kommunala företagsfrämjande insatser. Utredningsarbetet bör kunna ge ett underlag till en av stat–kommunberedningen (K 1980:03) påbörjad allmän översyn av kommunallagen, till överväganden i den regionalpolitiska utredningen (I 1982:105) samt för andra överväganden beträffande den framtida näringspolitiken.

Till närmare ledning för arbetet anförs följande:

Ett gott allmänt företagsklimat i landet är en nödvändig förutsättning för effektiva och expansiva företag. De allmänna förutsättningarna måste dock kompletteras med gynnsamma lokala förutsättningar för att en positiv utveckling skall kunna komma till stånd. I en sådan god lokal företagsmiljö stimuleras individer att enskilt eller i kooperativ starta och utveckla företag. De faktorer i den lokala företagsmiljön som stimulerar till enskilda aktiviteter är ofta andra än de som beaktas i utredningar rörande de allmänna näringspolitiska förutsättningarna. Utredningsarbetet bör koncentreras till kommunernas aktiviteter för att påverka dessa lokala förutsättningar.

Kartläggningsarbetet bör resultera i en mer utvecklad statistisk beskrivning av kommunernas aktiviteter än den som industriverket och kommunalföretagskommittén tidigare presenterat. Lämpliga mått kan t. ex. vara omfattningen av kommunernas innehav av industrifastigheter, antal anställda i näringslivsfrämjande verksamhet, förekomsten av helt eller delvis kommunalägda industriföretag samt kostnader av olika slag för den kommunala näringspolitiken. Mot bakgrund av denna beskrivning bör utredaren göra en närmare bedömning av hur stor del av industrins lokaler och i förekommande fall annan produktionsutrustning som ägs av kommuner. – – –

Efter denna kartläggning bör utredningsarbetet koncentreras till två principiellt intressanta typfall av kommunal näringspolitik.

1. Kommunerna bygger och/eller köper i ökande omfattning fastigheter för uthyrning till enskilda företag. I vissa fall använder kommunerna subventionerade hyror som ett medel i konkurrensen om den befintliga företagsamheten och därmed sysselsättningen. Den ekonomiska bindning som hyresförhållandet medför kan i vissa fall skapa problem. Vad händer t. ex. i en kommun när ett dominerande företag på grund av ekonomiska svårigheter inte längre kan betala hyran? Har kommunen något annat reellt handlingsalternativ än att efterskänka hyran? I ett praktikfall bör bl. a. dessa frågeställningar behandlas.
2. Flera kommuner stimulerar på olika sätt samverkan mellan företag, bl. a. i form av företagsgrupper. Dessa syftar till att allmänt främja kontakterna mellan kommunens företag. I vissa fall används företagsgrupperna även för mer långtgående samverkan vid t. ex. inköp, marknadsföring eller produktutveckling. Dessa samverkansaktiviteter bör beskrivas och värderas.

I syfte att komplettera analysen av den kommunala näringspolitiken kan även andra typer av insatser beskrivas och värderas.

Utredning och förslag rörande kooperationen

Kooperationsutredningen

Med anledning av ett riksdagsbeslut tillkallades år 1977 kooperationsutredningen med uppdrag att utreda frågan om kooperationen och dess roll i samhället. Förutom några expertstudier har utredningen publicerat tre betänkanden, Kooperationen i Sverige (SOU 1979:62), Arbetskooperation (SOU 1980:36) och Kooperationen i samhället (SOU 1981:60). Det sistnämnda är utredningens huvudbetänkande med förslag i en rad ämnen. En kvarstående uppgift för utredningen – enligt tilläggsdirektiv – är att göra en allmän översyn av lagstiftningen om ekonomiska föreningar.

Kooperationens roll i det svenska samhället belyses med konstaterande bl. a. av att kooperationen – huvudsakligen konsumentkooperation, lantbrukskooperation och bostadskooperation – svarar för ca 5 % av den totala sysselsättningen och bruttonationalprodukten. Inom industri, handel och bostadsförsörjning är andelarna emellertid betydligt större. Utom kooperationens näringspolitiska roll poängterar utredningen särskilt dess demokratiska och sociala roller. Utredningen har funnit åtgärder erforderliga i flera olika avseenden. En del av dem avser kooperationens interna kapitalbildning och tillförseln utifrån av kollektivt kapital. För främjande av kooperativ utveckling föreslås en rad åtgärder som i huvudsak gäller information, utbildning, forskning och försöksverksamhet.

När det gäller kapitalfrågor har utredningen haft *att* jämföra insatskapitalets roll i ekonomiska föreningar med aktiekapitalets i aktiebolag, *att* pröva möjligheterna att underlätta uppbyggnaden av eget kapital i kooperativa företag, *att* studera de kooperativa företagens försörjning med långa krediter, *att* undersöka om kooperationen i finansieringshänseende särbehandlas genom gällande regler och etablerad praxis samt *att* behandla sådana skattefrågor som sammanhänger med kooperationens kapitalförsörjning.

Den grundläggande kooperativa finansieringsprincipen är självfinansiering i form av medlemsinsatser, i form av konsolidering – dvs. kollektivisering av behållna överskottsmedel – och i form av medlemssparande. Självfinansieringsprincipen, en gynnsam skattebehandling och en finansiell solidaritet som tar sig uttryck bl. a. i federativ samverkan betecknas av utredningen som finansiella styrkefaktorer för kooperationen. Mot dessa står flera finansiella svaghetsfaktorer. Kapitalet är inom kooperationen en sidoordnad produktionsfaktor – i synnerhet nybildade föreningar har ofta en bräcklig kapitalbas. Medlemmarnas möjligheter att få förräntning på insatskapitalet är begränsade. Samtidigt utgör medlemskåren en begränsad kapitalkälla. På grundval av undersökningar av de kooperativa föreningarnas kapitalproblem och framställningar från Kooperativa förbundet och Lantbrukarnas riksförbund har utredningen föreslagit ett antal åtgärder som syftar till att kooperationens kapitalförsörjning skall bli jämställd med andra företagsgruppers.

Förslagen innebär:

- ☐ *Enkelbeskattning* införs för den del av insatsräntan som överförs till medlemsinsatserna.
- ☐ Den lagstadgade *reservfondsavsättningen* höjs från 5 till 10 % av årets överskott. För avsättning därutöver upp till 20 % medges avdragsrätt. Denna avsättning skall ske till en *kooperativ kapitalfond.*
- ☐ Möjlighet öppnas för *uppskjuten beskattning* genom nedskrivning av viss del av medlemmarnas stadgeenliga insatsbetalningar. Möjligheten gäller medlemmar i jordbruks-, skogsbruks-, trädgårds- och fiskekooperativa föreningar.
- ☐ Möjlighet till *skattefondssparande* införes, inledningsvis för den konsumentkooperativa sektorns medlemmar i form av s. k. garantikapital och efter erforderligt ytterligare beredningsarbete för övriga kooperativa organisationers medlemmar. Härvid bör även sparande i B-insatser komma i fråga.
- ☐ Ett statligt specialinstitut – *fonden för kooperativt egenkapital* – inrättas för att göra kollektivt kapital tillgängligt för kooperationen som riskbärande egenkapital (B-insatser). Till fonden anvisas 400 milj. kr.
- ☐ Genom ändring i föreningslagen möjliggörs att s. k. *B-insatser* införs i ekonomiska föreningar för egenkapitalinsatser även från andra än medlemmar, bl. a. för kapital från fonden för kooperativt egenkapital.

Återkallad lagrådsremiss

Efter en omfattande remissbehandling av kooperationsutredningens huvudbetänkande har beredningen av utredningens förslag fortsatt inom regeringskansliet. Före regeringsskiftet hösten 1982 avlämnade regeringen – efter föredragning av industriminister Nils G. Åsling och ekonomi- och budgetminister Rolf Wirtén – en lagrådsremiss, beslutad den 26 augusti 1982, med förslag till lagstiftning rörande kooperationens kapitalförsörjning m. m. Lagrådsremissen avsåg förändringar i tre avseenden.

I lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar skulle vidtas vissa ändringar

syftande till att göra det möjligt för föreningarna att låta även andra än medlemmarna satsa riskbärande kapital. Detta skulle – i enlighet med kooperationsutredningens förslag – ske genom särskilda kapitalinsatser, s. k. B-insatser. B-insatserna skulle ha en mellanställning mellan medlemskapital och lånat kapital, något som föreslogs komma till uttryck i följande regler. Vid föreningens upplösning skulle B-insatserna återbetalas före medlemsinsatserna men efter skulderna. Innehavarna av de mot B-insatserna svarande andelarna (B-andelar) skulle inte ha någon rösträtt. För B-andelsägarna skulle inte gälla de begränsningar i fråga om ränta på insatskapitalet som gäller för medlemmarna. B-insatserna skulle bli bundna i minst tio år men skulle, om föreningen begärde det, kunna inlösas efter fem år.

Genom ändringar i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning skulle det möjliggöras för fjärde fondstyrelsen att satsa kapital i kooperativa företag. Fondstyrelsen skulle inom ramen för de medel den förvaltar få göra placeringar även i B-andelar i ekonomiska föreningar. Därutöver skulle högst 250 milj. kr. avsättas enbart för sådana placeringar. För dessa placeringar skulle – liksom för övriga – gälla krav på god avkastning, och förräntningen skulle avspegla marknadens villkor för investeringar av motsvarande typ. Fondstyrelsen skulle kompletteras med två av kooperationen föreslagna ledamöter.

Genom ändringar i kommunalskattelagen (1928:370) skulle dubbelbeskattningen av utdelad vinst i ekonomiska föreningar lindras. Detta skulle uppnås genom att avdrag skulle medges för utdelning som utgått i förhållande till inbetalda insatser. Avdragsrätten skulle omfatta ekonomiska föreningar som i beskattningsavseende är att anse som kooperativa och som huvudsakligen driver rörelse. Enligt nuvarande regler blir kapitalavkastning i form av ränta eller utdelning på aktier och andelar i ekonomiska föreningar beskattad som inkomst av kapital även om kapitalet hänför sig till ett jordbruk eller ett fastighetsinnehav. Den som driver rörelse skall däremot i princip redovisa ränta och utdelning som inkomst av rörelsen, såvida räntan eller utdelningen har influtit från kapital som tillhör rörelsen. Enligt lagrådsremissen skulle den för rörelsen föreskrivna ordningen gälla även inom inkomstslagen jordbruksfastighet och annan fastighet. De nya reglerna föreslogs bli tillämpliga fr. o. m. 1984 års taxering.

I lagrådsremissen aviserades även vissa andra förslag rörande kooperationen som den dåvarande regeringen planerade. Chefen för ekonomi- och budgetdepartementet avsåg att senare under hösten 1982 lägga fram förslag som skulle göra det möjligt att tillföra de kooperativa föreningarna långsiktigt bundet kapital på så långt möjligt samma villkor som gällde för det redan befintliga skattesparandet. Han skulle också – i syfte att anskaffningen av riskvilligt kapital för de kooperativa föreningarna skulle underlättas ytterligare – återkomma till regeringen med förslag om skattereduktion vid avsättning till medlemsinsats i en kooperativ förening. Vidare anmäldes att förslag rörande bl. a. de löntagarägda företagen, däribland s. k. arbetskoo-

perativa företag, förbereddes inom regeringskansliet och skulle läggas fram inom kort.

Lagrådsremissen återkallades efter regeringsskiftet av den socialdemokratiska regeringen.

Interpellationssvar

Industriminister Thage G. Peterson besvarade den 17 januari 1983 (RD 1982/83:61 s. 47) en interpellation (1982/83:52) av Nils G. Åsling (c) om förbättrad kapitalförsörjning för kooperationen. I interpellationen ombads industriministern att närmare redogöra för orsaken till att propositionen om kooperationen hade blivit senarelagd och tala om när en sådan proposition kunde väntas. Interpellationen innefattade vidare två frågor om det sakliga innehållet i den tillämnade propositionen. Skulle systemet med B-insatser införas och skulle de kooperativa föreningarna få möjlighet att erhålla långsiktigt bundet kapital genom sparande på samma villkor som gäller för skattesparandet?

Industriministern förklarade att det var regeringens avsikt att komma med en proposition som skulle ge en samlad syn på kooperationen och dess roll i samhället. Regeringen skulle inbjuda de kooperativa organisationerna till överläggningar i februari om kooperationens roll i näringsliv och samhälle. Överläggningarna skulle bl. a. utgå från kooperationsutredningens betänkande och de synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen av detta. Innan regeringen redovisade sina förslag kunde det finnas anledning för den att avvakta resultatet av kooperationsutredningens översyn av lagen om ekonomiska föreningar, ett arbete som beräknades bli slutfört under hösten 1983.

De arbetskooperativa företagens situation och utveckling följs upp av delegationen för arbetskooperation, sade industriministern och tillade att erfarenheterna från dessa företag är ännu mycket begränsade. Innan förslag inom detta område läggs fram borde därför ytterligare erfarenheter vinnas.

Industriministern meddelade att han avsåg att föreslå regeringen att avlämna en proposition om kooperationen senast våren 1984. Innehållet i propositionen skulle bli beroende av det förestående beredningsarbetet. Inte minst överläggningarna med de kooperativa organisationerna skulle bli av stor betydelse. Målet är, sade industriministern, att så långt det är möjligt skapa rättvisa mellan de kooperativa företagen och övriga företagsformer.

I den fortsatta debatten yttrade industriministern bl. a. (s. 50):

Om det i de kommande överläggningarna visar sig att det finns en allmän uppslutning bakom förslaget om de s. k. B-insatserna, är det mycket som talar för att de också kommer att gå vidare i beredningsarbetet. Men jag tycker att det vore både odemokratiskt och fel att föregripa diskussionerna

med kooperationen och redan nu ange vad som kommer att bli resultatet, eftersom jag menar allvar med den överläggningsrunda som nu i februari inleds med kooperationens olika delar, på konsumentsidan och på producentsidan.

Däremot vill jag säga ett definitivt nej till att skattesparandet skulle utvidgas till att omfatta även kooperationen. Vi kommer inte att utvidga detta system till kooperationen – det är ett klart svar. Däremot arbetar vi inom regeringskansliet med att försöka att till detta sparande hitta ett alternativ som är rättvist och som verkligen stimulerar till nysparande. Jag utgår ifrån som självklart att reglerna skall utformas så att detta sparande också kommer kooperationen till del.

Arbetskooperation

Kooperationsutredningen skulle enligt sina direktiv beakta inte enbart den befintliga kooperationens ställning och problem utan även tillkomsten av nya kooperativa företag som ett alternativ till annan etablering. Ett sådant alternativ är arbetskooperation. Med ett arbetskooperativt företag avser utredningen ett företag som ägs av dem som arbetar i företaget och vars organisation och mål baseras på de kooperativa principerna (SOU 1980:36 s. 8). Som synonymer till arbetskooperation anger utredningen arbetarkooperation och löntagarkooperation.

Riksdagen beslöt våren 1979 (prop. 1978/79:123, NU 1978/79:59, rskr 1978/79:415) om en försöksverksamhet med särskilda företagsserviceinsatser i samband med att löntagarägda företag bildas. Försöksverksamhetens syfte var att särskilt stödja etablering av löntagarägda företag, såväl vid nyetablering som i fall där de anställda är beredda att gå in som ägare i de företag där de arbetar. Försöksverksamheten begränsades till fyra län. Statens industriverk och de berörda länens regionala utvecklingsfonder fick ansvaret för genomförandet.

Kooperationsutredningen avlämnade år 1980 delbetänkandet (SOU 1980:36) Arbetskooperation. Betänkandet innehöll bl. a. en expertstudie av arbetskooperativa och löntagarägda företag i Sverige. Utredningen tog i första hand upp tre problemområden – företagsform, kapitalbehov samt företagsledning och relationer till arbetsmarknadsorganisationer. Bristen på kunskap om den arbetskooperativa företagsformens förutsättningar och villkor var enligt utredningen det största hindret för en ökning av antalet arbetskooperativa företag.

Utredningen föreslog att försöksverksamheten skulle fortsätta och utvidgas till att omfatta hela landet. Det centrala ansvaret för verksamhetens inriktning, genomförande och utvärdering borde ankomma på en särskild delegation. Sedan detta förslag förelagts riksdagen (prop. 1980/81:130, NU 1980/81:64, rskr 1980/81:425) inrättade regeringen våren 1981 en delegation för arbetskooperation med uppgift att följa och bevaka utvecklingen när det gäller arbetskooperativa frågor, att ta initiativ till åtgärder på det arbetskooperativa området och att i nära samråd med industriverket utforma och

planera den utvidgade försöksverksamheten. Delegationen skulle i god tid före slutet av en femårig försöksperiod, den 1 juli 1981–30 juni 1986, lägga fram förslag till fortsatta åtgärder inom området. Som ledamöter i delegationen förordnades representanter för industriverket, de regionala utvecklingsfonderna, Landstingsförbundet, löntagarnas centralorganisationer och flera centrala näringslivsorganisationer m. fl. Ordförande var först industriminister Nils G. Åsling; numera är departementsrådet Gunnar Ribrant ordförande.

Delegationen har inriktat sitt arbete på att initiera och samordna forskning och utveckling på det arbetskooperativa området, att undanröja hinder för löntagarägda företag, att informera om arbetskooperativ och att tillsammans med industriverket bedriva fortsatt försöksverksamhet. Delegationen driver ett antal forsknings- och utvecklingsprojekt under medverkan bl. a. av forskare vid olika högskolor. Försöksverksamheten bedrivs regionalt av utvecklingsfonderna med industriverket som huvudman. En särskild arbetsgrupp följer verksamheten. I varje särskilt fall kan högst 100 000 kr. utgå i bidrag för insatser i samband med att ett personalägt företag bildas. Utbildningsinsatserna genomförs i form av kurser, konferenser etc. Bland det informationsmaterial som har utarbetats märks en handledning (SIND PM 1981:1) Bildandet av personalägda företag. Försöksverksamheten omfattade hösten 1982 ett 40-tal företag, av vilka ungefär en tredjedel har övergått i personalägd form.

Regionala industriprogram

Länsstyrelserna fick kort före regeringsskiftet hösten 1982 i uppdrag av regeringen – med industriminister Nils G. Åsling som föredragande – att utarbeta regionala industriprogram. För uppdraget gäller följande riktlinjer.

En översiktlig studie av industrin i det egna länet skall göras. Särskilt skall industriprogrammet ta upp problem och utvecklingsmöjligheter för sådana orter som domineras av ett enda eller ett fåtal företag. Risken för större industrinedläggelser i orter med ensidig arbetsmarknad skall vidare uppmärksammas. I analysen skall företagens produktionsförhållanden, arbetskraftsförsörjning m. m. belysas. Analysen skall även översiktligt behandla förhållandena på de lokala arbetsmarknaderna inom ca 30 min. pendlingsavstånd med bil från resp. centralort. Länsstyrelserna bör ange hur man avser att använda de samlade resurser som samhället ställer till förfogande för näringslivsfrämjande åtgärder i länet. Industriprogrammet bör även inrymma geografiska prioriteringar.

Problemanalysen skall belysa sådana förhållanden som kan utgöra hinder för industriell tillväxt. Särskilt nämns här arbetskrafts- och utbildningsbehov, transport- och kommunikationsfrågor, företagsservice samt mark- och planförhållanden.

Den snabba tekniska utvecklingens konsekvenser för industrin i resp. län skall belysas.

Industriprogrammen skall för län inom stödområdena A–C innehålla en inventering av lediga industrilokaler och av lokalbehov som inte kan tillgodoses på annat sätt än genom stöd till kommunala lokaler. Inventeringen skall omfatta översiktliga storleks- och kostnadsberäkningar samt tidplaner för eventuellt nytillkommande lokaler.

Länsstyrelserna skall samarbeta med länsarbetsnämnderna, de regionala utvecklingsfonderna, landstingskommunerna, länets kommuner, i förekommande fall regionala utvecklings- och investmentbolag samt de fackliga organisationerna och näringslivets organisationer i länet.

Resultatet av arbetet skall redovisas till regeringen senast den 30 september 1983.

Utredning om det regionalpolitiska stödet till näringslivet

Regeringen har nyligen tillsatt en utredning (I 1982:05) om det regionalpolitiska stödet till näringslivet (ordförande: professor Pär-Erik Back). Enligt direktiven (dir. 1982:105) är utredningens huvuduppgift att ta upp samordningen mellan regional- och industripolitiken. Utredningen skall analysera de regionala problemens omfattning och de regionalpolitiska medlens effekter. Industrins investeringar har ändrat karaktär under senare år, sägs det i direktiven, vari pekas på att det går att få lokaliseringslån till bl. a. patent, licenser, marknadsföring och produktutveckling. Det framhålls också att stöd utom till industriell verksamhet kan gå till turistverksamhet, partihandel och viss uppdragsverksamhet. Utredningen skall undersöka vilken avgränsning av stödberättigad verksamhet som kan vara lämplig med hänsyn till förändringarna i näringslivets sammansättning. Den skall vidare bl. a. belysa möjligheterna att undanröja skillnader mellan regionalpolitiska och industripolitiska stödmedel (utom sådant som betingas av mål och förutsättningar). Utredningens förslag skall redovisas senast i augusti 1984.

Säkerheter vid kreditgivning

Bankkrediter

Bankinspektionen har den 2 mars 1982 i serien "Banketik" gjort följande uttalande angående ägarborgen (meddelande nr 35).

Under senare år har bankinspektionen haft att ta ställning till frågan om personlig borgen av ägare till mindre och medelstora företag. Frågan har också uppmärksammats i riksdagen, och utredningen angående de små och medelstora företagens finansiella situation har i uppdrag att belysa den. För att underlätta bankernas ställningstaganden i denna fråga har bankinspektionen efter samråd med Svenska Bankföreningen, Svenska Sparbanksför-

eningen, Föreningsbankernas Förbund och PK-banken ansett sig böra göra följande uttalande, som också enligt inspektionens erfarenhet i stort sett motsvarar den praxis som allmänt iakttas i bankerna.

Bankinspektionens allmänna inställning till personlig borgen från ägaren är att den i regel kan vara nödvändig eller åtminstone önskvärd för att understryka ägarens ansvar för företagets utveckling och som ett bevis på ägarens vilja att låta företaget leva vidare och utvecklas och icke personligen tillgodogöra sig företagets substans. Emellertid bör varje fall bedömas individuellt och borgensåtagandet helst utformas så att det står i proportion till ägarens ekonomiska ställning, varvid hänsyn bör tas till det kapital som han nedlagt i företaget. En möjlighet som kan visa sig lämplig är att begränsa borgensåtagandet till visst belopp.

Blir det aktuellt att ta ägarborgen i anspråk bör självfallet den varsamhet och hänsyn visas som förutsätts i lagstiftningen om utmätning och konkurs och som bl. a. innebär att hyresrätt, bostadsrätt, utrustning i hemmet och vad som i övrigt behövs för familjens behov m. m. inte tas i anspråk. Av betydelse för bankernas möjligheter att ytterligare visa hänsyn till företagaren blir om det finns anledning anta att han försökt tillgodose sig själv eller annan på företagets bekostnad eller att misskötsel föreligger från hans sida.

Statlig kreditgivning i vissa fall

Bestämmelser om borgen vid statlig kreditgivning finns i ett antal författningar som reglerar statens kreditstöd m. m. Sålunda återfinns regler härom i förordningen (1982:682; ändrad 1983:127) om statlig finansiering genom regional utvecklingsfond, i förordningen (1978:507; ändrad senast 1983:128) om industrigarantilån och i förordningen (1982:677; ändrad 1983:126) om regionalpolitiskt stöd. Även tidigare gällande författningar på området innehöll bestämmelser om personlig borgen. De nya föreskrifterna innebär att en viss uppmjukning av borgenskravet har ägt rum.

Enligt 13 § förordningen om statlig finansiering genom regional utvecklingsfond skall för rörelselån ställas den säkerhet som kan fordras med hänsyn till låntagarens ekonomiska ställning och behov av rimlig ekonomisk rörelsefrihet samt till övriga omständigheter. Om det inte finns särskilda skäl, skall full eller begränsad borgen ställas av den som direkt eller indirekt har ett väsentligt ägarinflytande över företaget. Behovet av sådan borgen skall bedömas med hänsyn till storleken av ägarnas kapitalinsats, andra säkerheter och övriga omständigheter. Om det finns särskilda skäl, får rörelselån lämnas utan säkerhet eller ges sämre förmånsrätt än andra borgenärers fordringar. Sådana lån får dock inte utan särskilda skäl och föregående samråd med statens industriverk för en och samma låntagare överstiga sammanlagt 500 000 kr. eller 50 % av företagets eget kapital.

Förordningen om regionalpolitiskt stöd innehåller en liknande föreskrift (33 §).

Statsmakterna har i skilda sammanhang (bl. a. prop. 1978/79:112 om regionalpolitik, s. 102, och prop. 1981/82:113 om program för regional utveckling och resurshushållning, s. 108) framhållit att syftet med personlig borgen

inte i första hand är att förstärka realsäkerheterna utan att bidra till att kredittagaren gör ökade ansträngningar för att skydda kapitalet och därmed trygga en gynnsam utveckling för företaget. Eftersom detta syfte skulle kunna nås även med ett begränsat borgensansvar har förordats att systemet med ett sådant begränsat ansvar kommer till ökad användning.

Utredningen (E 1980:05) om de små och medelstora företagens finansiella situation har i uppdrag att belysa bl. a. frågan i vad mån företagaren personligen eller hans anhöriga skall behöva ställa borgen eller annan säkerhet för företagens skulder när det är fråga om statligt kreditstöd.

Utredningen har i skrivelse den 31 mars 1982 till chefen för ekonomidepartementet anfört bl. a.:

Utredningen är medveten om att all den stödverksamhet som staten eller som andra organ med statliga medel bedriver inte omfattas härav. Dock torde ifrågavarande regler och motiv vara vägledande även inom annan statlig stödverksamhet utan särskild författningsbestämmelse härom.

Utredningen anser – med hänvisning till bankinspektionens bankcirkuttalande, vilket tillställts samtliga bankaktiebolag, sparbanker, föreningsbanker/centralkassor m. fl. – att goda förutsättningar nu skapats för en enhetlig tillämpning inom den privata sektorn av en begränsad användning av ägarborgen för ett företags ägare eller hans anhöriga.

Vad gäller statliga kreditförmedlande organ bör eftersträvas att användandet av personlig borgen i vart fall inte sker utifrån för företagsägarna mer betungande principer än vad bankerna tillämpar. En ökad enhetlighet i den praktiska tillämpningen bör också eftersträvas. I detta syfte föreslår utredningen att bankinspektionens uttalande översänds för kännedom till berörda statliga och andra motsvarande kreditförmedlande organ. Det bör understrykas att detta inte utesluter, vid statlig kreditförmedlande verksamhet, när ett angeläget stödbehov föreligger, att en mer generös bedömning än hos bankerna görs.

Frågan om personlig borgen får därmed anses slutförd för utredningens vidkommande.

Landskrona Finans AB

Riksdagen beslöt år 1980 att anvisa ett bidrag om 900 milj. kr. till Svenska Varv AB för vissa utvecklingskostnader (prop. 1979/80:165, NU 1979/80:69). I varvspropositionen 1980/81:131 redovisade regeringen olika insatser som gjordes eller planerades för att skapa ny sysselsättning i Landskrona till ersättning för den som skulle falla bort genom nedläggningen av Öresundsvarvet. Särskilt märktes därvid bildandet av Landskrona Finans AB, bakom vilket företag står både samhälleliga och privata intressen (se nedan). I bolagets ekonomiska resurser skulle ingå bl. a. 100 milj. kr. av de 900 milj. kr., som nyss nämnts. Vidare skulle Öresundsvarvets mark och byggnader disponeras av bolaget. Riksdagen hade ingen invändning mot regeringsförslaget i den delen (NU 1980/81:63).

Landskrona Finans AB bildades våren 1981 och startade sin verksamhet den 1 september samma år. Bolaget ägs av Landskrona kommun, Malmöhus

Invest AB, Svalövs kommun och Svenska Varv AB samt 15 enskilda företag (Näringslivet). Syftet med bolaget är att stödja, stimulera, skapa och vidareutveckla annan varaktig och lönsam näringsverksamhet än varvsrörelse i Landskrona och Svalövs kommuner.

Statens förhållande till bolaget regleras främst genom ett regeringsbeslut den 17 september 1981 (vilket ersatte ett tidigare beslut den 19 mars 1981). Av beslutet framgår bl. a. följande.

1. Tillskottsmedlen och vad som härflyter från dessa såsom räntor, utdelningar m. m. får användas endast för de ändamål som anges i bolagsordningen.

2. Tillskottsmedlen får tas i anspråk endast för verksamhet som bedöms kunna vara eller bli företagsekonomiskt lönsam även om verksamheten omfattar ett högt risktagande, men inte för verksamhet som kan finansieras med krediter på normala marknadsmässiga villkor på den allmänna kreditmarknaden.

3. Bolaget får inte utan regeringens medgivande besluta om utbetalning till aktieägarna av bolagets medel vare sig genom vinstutdelning eller på annat sätt med högre belopp än vad som per räkenskapsår motsvarar 15 % av bolagets aktiekapital minskat med vad som av tillskottsmedlen kan ha använts för ökning av aktiekapitalet.

4. Bolaget skall för varje räkenskapsår betala en avgift till staten. Avgiften skall för det första och för det andra räkenskapsåret utgå med 2 resp. 3 % av 75 % av det tillskott som har utbetalats till bolaget. Fr. o. m. det tredje räkenskapsåret skall avgiften utgå med 4 % av 75 % av tillskottet. Avgiften skall inbetalas till kammarkollegiet senast inom tre månader efter varje räkenskapsårs utgång.

Ägarnas inbördes relationer regleras i ett konsortialavtal dem emellan, daterat den 30 juni 1981. Enligt avtalet skall de fyra förstnämnda ägarna inledningsvis äga vardera 22,5 % och Näringslivet tillsammans ca 10 % av aktierna. Aktiekapitalet uppgår till 26,6 milj. kr., fördelat på 240 000 B-aktier och ca 26 000 A-aktier. A-aktierna – som i motsats till B-aktierna är förenade med rätt till utdelning – skall ägas av Näringslivet med fördelning inom denna grupp med ca 2 010 aktier per företag. Ingen får äga mer än 25 % av bolagets aktier.

Under rubriken "Förutsättningar" anges som en förutsättning för parternas samarbete och för avtalet "att Bolaget, sedan erfarenheter vunnits av verksamheten, upptager överläggningar med statsrådet och chefen för industridepartementet såsom företrädare för staten om ändringar av villkoren för statens tillskottsmedel till Bolaget".

I skrivelse till industriministern den 26 augusti 1981 hemställde bolaget, med åberopande av konsortialavtalet, att föreskrifterna skulle ändras i vissa hänseenden, dock ej såvitt avsåg ränta på tillskottskapital. Ändringarna skedde genom det nyssnämnda regeringsbeslutet den 17 september samma år.

Bolagets hittillsvarande verksamhet har resulterat i drygt 50 engagemang i olika projekt/företag, främst inom verkstadsindustrin. Bolagets åtaganden i de olika projekten uppgick i november 1982 till 71,8 milj. kr. Engagemanget beräknades då ha gett ca 620 nya arbetstillfällen.

Bolaget har våren 1982 inbetalat 750 000 kr. i avgift till staten. Avgiften har tagits upp som en avdragsgill kostnad i räkenskaperna. I mars i år har inbetalats 1 575 000 kr. Man har från både bolagets och industridepartementets sida vid förhandlingar utgått från att avgiften är avdragsgill i skattehänseende.

Utskottet

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet en rad motionsyrkanden rörande handels- och industripolitikens inriktning och utformning. Efter ett inledande avsnitt om allmänna riktlinjer för näringspolitiken följer avsnitt om små och medelstora företag, säkerheten vid kreditgivning från regionala utvecklingsfonder m. m., kooperation, konkurrenslagstiftningen, samhälls- och löntagarinflytande vid företagsnedläggelser samt Landskrona Finans AB.

Vissa frågor av liknande natur, men med närmare anknytning till regeringens förslag i budgetpropositionen (prop. 1982/83:100 bil. 14), behandlar utskottet i betänkandet NU 1982/83:34.

Allmänna riktlinjer för näringspolitiken

I fyra motioner framläggs förslag om den fortsatta inriktningen av näringspolitiken i stort.

Moderata samlingspartiet hävdar i sin partimotion 1982/83:1588 att den hittills förda stödpolitiken, med dess betoning på selektiva insatser för krisdrabbade industrier, har medfört att resurser har undandragits den utvecklingsdugliga delen av näringslivet. Detta har, säger man, lett till en oacceptabel snedvridning av konkurrensen. Vad som krävs är i stället åtgärder som generellt ökar lönsamheten i företagen. Vidare anser motionärerna att tjänsteproduktionen i offentlig regi har fått växa sig för stor till förfång för de privata serviceföretagen. De statliga subventionerna till den offentliga service som konkurrerar med den privata borde minskas. Den offentliga servicen är alltför dyr för samhället, och detta skulle framgå om man gjorde rättvisande kalkyler över vad den servicen egentligen kostar, säger motionärerna, som också önskar att Sverige inom OECD skall verka för en liberalisering av den internationella handeln med tjänster.

Även i folkpartiets partimotion 1982/83:1615 understryks behovet av generella medel för stimulans till näringslivet. Motionärerna anför att en förutsättning för att investeringsverksamheten skall komma i gång är att

lönsamheten i företagen höjs. En förstärkning av marknadsekonomin genom en mer långtgående maktspridning är ett annat inslag i en på liberal grund utformad politik. Vidare bör kontrollen av företag som inte rättar sig efter gällande bestämmelser skärpas. I motionen avvisas dock lösningar som innebär etableringskontroll.

Vänsterpartiet kommunisterna presenterar i motionerna 1982/83:1037 och 1982/83:2040 ett statligt industrialiseringsprogram (se s. 6) som syftar till att 100 000 nya industriarbeten "utöver den rådande trenden" skall skapas under en 25-årsperiod. Programmet innefattar bl. a. nationalisering av affärsbanker och finansinstitut samt företag inom dator- och elektronikbranschen.

Utskottet vill erinra om att regeringen i årets budgetproposition (prop. 1982/83:100 bil. 14 s. 18 f.) har angivit vissa riktlinjer för den fortsatta industripolitiken. De förutsättningar för industriell utveckling som har skapats genom den generella ekonomisk-politiska åtgärd som den under hösten 1982 genomförda devalveringen innebär måste enligt regeringen kompletteras med industri- och regionalpolitiska åtgärder. Det gäller åtgärder för att effektivisera det statliga stödet till utveckling branschvis och till de små och medelstora företagen. Det regionalpolitiska stödet till näringslivet är ett annat område som regeringen ämnar ägna stor uppmärksamhet åt. Avsättning till investeringsfonder, utdelningsskatt, höjning av förmögenhetsskatten m. m. liksom ett omfattande investeringsprogram anförs som exempel på andra åtgärder som syftar till att vända den negativa utvecklingen. Ett viktigt mål för regeringens politik är att fördela bördorna rättvist. Genom denna inriktning av fördelningspolitiken skapas enligt regeringen förutsättningar för att de gynnsamma effekterna av devalveringen blir bestående. Omläggningen av den ekonomiska politiken innebär att förutsättningarna för bedrivande av en offensiv industripolitik har förbättrats, framhålls det vidare.

Mot denna bakgrund preciseras (s. 21 f.) i sex punkter följande riktlinjer för en ny industripolitik.

1. Det gäller att skapa öppenhet och samverkan mellan samhället, företagen och de anställda. Industrins kunskap och initiativförmåga måste tas till vara. För att de påfrestningar som omvandlingsprocessen innebär skall begränsas och grunden läggas för samförståndslösningar måste industripolitiken byggas upp i en öppen dialog mellan samhället och dem som berörs. Dessutom krävs en nära samordning med regional- och arbetsmarknadspolitiken.

2. De offensiva insatserna inom industripolitiken måste få ett större utrymme än hittills. Även immateriella investeringar måste stimuleras. Därför är satsningar på teknisk forskning och utveckling samt marknadsföring viktiga inslag i industripolitiken. Arbetet för att stimulera industrins utnyttjande av datateknik och elektronik bör intensifieras.

3. Utvecklingsmöjligheterna inom råvarubranscherna skall tas till vara. Förslag beträffande skogsindustrins råvaruförsörjning har lagts fram under våren 1983. Ett särskilt program för prospektering och projektering av nya gruvor har redan beslutats av riksdagen. Specialstålsindustrin kommer eventuellt att bli föremål för vissa åtgärder i samband med att specialstålskommissionen har slutfört sitt arbete.

4. Strävanden till samordning mellan industri- och regionalpolitiken skall intensifieras. De förslag till organisatoriska åtgärder på verksplanet som regeringen har lagt fram (prop. 1982/83:113) är ett led häri.

5. Den offentliga verksamheten bör effektivare utnyttjas som en aktiv drivkraft i den industriella utvecklingen. I överläggningar med näringslivet skall särskilt frågor kring teknikupphandling diskuteras.

6. Samhällets insatser för att stimulera verksamheten inom de mindre och medelstora företagen skall utvecklas.

De förslag i motion 1982/83:1588 (m) som avser produktionen av tjänster i offentlig regi behandlar utskottet i ett följande avsnitt.

Enligt utskottets uppfattning bör de av regeringen i budgetpropositionen formulerade målen för en ny industripolitik styra statsmakternas agerande när det gäller insatser på det industripolitiska området. Sedan regeringsskiftet i höstas har också åtskilliga initiativ tagits från regeringens sida för att de uppställda målen skall förverkligas. En rad utredningar har påbörjats i syfte att ge underlag för en mer aktiv näringspolitik. I några fall har de redan avslutats. Utredningarna avser bl. a. en utvärdering av devalveringens effekter, en kartläggning av hinder för företagens investeringsverksamhet samt kommunernas näringspolitik. Med anledning av de synpunkter som framförts i motionerna från moderata samlingspartiet och folkpartiet rörande värdet av generella åtgärder till stöd för näringslivet vill utskottet framhålla att den övervägande andelen av åtgärderna givetvis måste vidtas inom ramen för det marknadsekonomiska systemet, men att olika typer av riktade insatser och åtgärder med en mer direkt effekt för olika företag och projekt understundom kan ha en viktig funktion att fylla. Som exempel härpå kan nämnas statliga insatser för att främja forskning och utveckling, produktion eller marknadsföring. Det finns, som socialdemokraterna tidigare har framhållit (NU 1981/82:34 s. 35), ingen anledning att begränsa samhällets möjligheter att agera industripolitiskt på det sättet att riktade insatser förbehålls akutlägen och att samhällsinsatserna i övrigt sker generellt, via marknadsmekanismerna. På grundval av det anförda avstyrker utskottet motionerna 1982/83:1588 (m) och 1982/83:1615 (fp) i nu berörda delar.

Utskottet kan inte heller ställa sig bakom det förslag till industriprogram som läggs fram i motionerna 1982/83:1037 (vpk) och 1982/83:2040 (vpk). Programmet innehåller visserligen enstaka förslag av visst intresse, men som helhet ger programmet uttryck för en alltför kritisk inställning till det

blandekonomiska systemet för att vara godtagbart. Motionerna avstyrks följaktligen.

Därefter tar utskottet upp den i motion 1982/83:1588 (m) aktualiserade frågan om riktlinjer för att främja servicesektorn. I detta sammanhang behandlar utskottet också motion 1982/83:1498 (m), i vilken framläggs synpunkter på hur tjänsteexporten bör främjas. Främst skulle detta ske genom en minskning av den kommunala egenregiverksamheten, som enligt motionären skadar den privata tjänsteproduktionsverksamheten. Motionären vill att motionen skall överlämnas till tjänsteexportutredningen (se s. 9).

Utskottet kan inte finna att påståendet i motionerna om att en alltför stor andel av tjänsteproduktionen förbehålls den offentliga sektorn är välgrundat. Den omständigheten att den offentliga tjänstesektorn expanderar är åtminstone delvis en följd av sysselsättningsläget i landet. Utskottet är ense med motionärerna om att det är angeläget att tjänsteexporten utvecklas och att Sverige på det internationella planet verkar för en liberalisering av tjänstehandeln. Regeringen har, som redovisats i det föregående (s. 9), tillkallat en särskild utredare med uppgift att studera möjligheterna att på olika sätt stimulera den svenska tjänsteexporten på den privata sektorn. Utredarens förslag – som skall läggas fram före årets utgång – bör avvaktas. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1982/83:1498 (m) samt motion 1982/83:1588 (m) i här aktuell del.

I motion 1982/83:1658 (s) föreslås ett uttalande av riksdagen att offentliga representanter, utsedda av regeringen, bör ingå i investmentbolagens styrelser. Motionärerna motiverar sitt förslag bl. a. med att ägandet i näringslivet på senare år har koncentrerats till olika mer eller mindre anonyma institutioner. Det alltmer komplicerade korsvisa ägandet motverkar de anställdas och samhällets möjligheter till insyn, säger motionärerna. De anser också att industriföretagen och deras ägare visar en oroande tendens till minskat intresse för produktiv verksamhet. Denna tendens skulle kunna motverkas om representanter för det allmänna ingick i investmentbolagens styrelser.

Utskottet har erfarit att frågan om offentlig representation f. n. övervägs inom regeringskansliet. I avvaktan på resultatet av dessa överväganden bör riksdagen enligt utskottets mening inte göra något uttalande i frågan. Motionen avstyrks därför i denna del.

Det institutionella ägandets tillväxt och möjligheter till inflytande genom aktieinnehav bör begränsas, anförs det i motion 1982/83:2010 (c). Motionärerna anser att de komplicerade frågor som uppstår när det gäller att genomföra en sådan begränsning bör övervägas närmare av regeringen.

Riksdagen behandlade våren 1982 ett liknande motionsyrkande (c). I näringsutskottets betänkande NU 1981/82:34 (s. 29 f.) redovisade utskottet vissa uppgifter och slutsatser i en utredning från industriverket angående ägandet i det privata näringslivet (SIND 1980:5). Utskottet konstaterade att

utredningens resultat stödde motionärernas beskrivning av situationen när det gällde det ökade institutionella ägandet. Utredningens analys gav dock inte underlag för någon bedömning angående den lämpligaste utvecklingen när det gällde institutionernas inflytande över de större företagen. Härutöver erinrade utskottet om att stiftelseutredningen (Ju 1975:01; ordförande: president Leif Ekberg) hade i uppdrag att se över lagstiftningen om stiftelser och att utredningen under sitt arbete hade diskuterat frågor med viss anknytning till dem som hade aktualiserats genom motionen. Utskottet utgick från att regeringen noga följde vad som händer på området men fann det inte erforderligt med något uttalande från riksdagens sida. Motionen avslogs av riksdagen.

Sedan riksdagen förra gången behandlade frågan har en kartläggning av ägarstrukturen i börsföretagen gjorts av en expertgrupp inom utredningen om löntagarna och kapitaltillväxten. Resultatet har publicerats i betänkandet (SOU 1982:28) Löntagarna och kapitaltillväxten 9. Ett viktigt konstaterande i rapporten är att under senare hälften av 1970-talet befintliga institutionella ägare i stor utsträckning har nyplacerat betydande kapital samtidigt som nya ägare inom denna grupp har gjort entré på aktiemarknaden, bl. a. allmänna pensionsfonden genom sin fjärde fondstyrelse. Vidare framgår att i allt fler företag de 20 största ägarna har mellan 25 och 50 % av aktiekapitalet. Ökat institutionellt ägande och förstärkt ägarkoncentration går hand i hand.

Med hänsyn till att stiftelseutredningens arbete fortfarande pågår anser utskottet att något initiativ från riksdagens sida inte är påkallat. Liksom förra året utgår utskottet från att regeringen noga följer vad som händer på området. Detta framstår som särskilt angeläget med hänsyn till innebörden av de uppgifter som löntagarfondutredningens expertgrupp har presenterat. På grundval av det anförda avstyrks motion 1982/83:2010 (c).

Kreditgivning

Skilda spörsmål beträffande kreditgivning till bl. a. småföretag berörs i tre motioner.

Personlig borgen av egen företagare

En utredning om egenföretagares personliga borgensåtaganden begärs i motion 1982/83:490 (m). Till motivering för förslaget anförs att medbestämmandelagen har inskränkt den enskilde företagarens bestämmanderätt så att denne inte personligen kan svara för sina borgensåtaganden. Säkerhetskravet vid lån från statliga institutioner bör enligt motionären begränsas till att gälla företagsteckningar.

Som framgår av den tidigare redogörelsen (s. 19) har utredningen (E 1980:5) om de små och medelstora företagens finansiella situation haft i uppdrag att utreda frågan om kravet på borgenssäkerhet vid lån från statliga

kreditinstitutioner. Utredningen har i en skrivelse den 31 mars 1982 till chefen för ekonomidepartementet tagit slutlig ställning i frågan. I skrivelsen hänvisar utredningen inledningsvis till ett meddelande från bankinspektionen till bankerna (nr 35), i vilket inspektionen anger vissa riktlinjer för bankerna när det gäller uppställandet av borgenskrav vid banklån till ägare av mindre och medelstora företag. Inspektionens allmänna inställning till personlig borgen från ägaren är att sådan borgen i regel kan vara nödvändig eller åtminstone önskvärd för att understryka ägarens ansvar för företagets utveckling och som ett bevis på ägarens vilja att låta företaget leva vidare och utvecklas och att inte personligen tillgodogöra sig bolagets substans. Emellertid bör enligt inspektionen varje fall bedömas individuellt och borgensåtagandet utformas så att det står i proportion till ägarens ekonomiska ställning, varvid hänsyn bör tas till det kapital han nedlagt i företaget. En möjlighet är att borgensåtagandet begränsas till visst belopp. Blir det aktuellt att ta ägarborgen i anspråk bör, framhåller inspektionen, självfallet den varsamhet och hänsyn visas som förutsätts i lagstiftningen om utsökning och konkurs. Av betydelse för bankernas möjligheter att ytterligare visa hänsyn till företagaren blir om det finns anledning anta att han har försökt tillgodose sig själv eller annan på företagets bekostnad eller att misskötsel föreligger från hans sida. – Utredningen framhåller i sin skrivelse att statliga kreditförmedlande organ inte bör tillämpa borgenskravet enligt för företagsägarna mer betungande principer än vad bankerna gör. En ökad enhetlighet i den praktiska tillämpningen bör också eftersträvas, menar utredningen. Den understryker vidare att de statliga kreditorganen bör kunna göra en mer generös bedömning än bankerna av när ett angeläget stödbehov föreligger.

Utskottet har viss förståelse för att en företagsägare som ansöker exempelvis om lokaliseringslån från länsstyrelsen eller om rörelselån från en regional utvecklingsfond kan finna kravet på personlig borgen onödigt betungande. Lånevillkoren i samband med statlig kreditgivning till småföretag bör enligt utskottets mening inte utformas så att de uppfattas som ett onödigt hinder för den som söker en kredit. Samtidigt delar utskottet bankinspektionens uppfattning att en personlig borgen från ägaren ofta kan vara nödvändig eller åtminstone önskvärd för att understryka ägarens ansvar för bolagets utveckling. Förekomsten av personlig borgen torde t. ex. i regel vara den viktigaste förutsättningen för att utvecklingsfonderna skall kunna utöva påtryckning på företagaren i fråga. Genom bankinspektionens och företagsfinansieringsutredningens uttalanden, som bl. a. går ut på att särskild försiktighet skall iakttas i samband med utkrävande av borgen, har enligt utskottets mening goda förutsättningar skapats för en måttfull tillämpning av bestämmelserna om personlig borgen i de berörda förordningarna (se s. 18). Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 1982/83:490 (m).

Pantförskrivning av patent och produktidéer

I motion 1982/83:2042 (s) begärs att det skall slås fast att patent och produktidéer bör pantförskrivas i samband med erhållande av statligt stöd på samma sätt som sker i fråga om maskiner och lokaler. Motionärerna anför att det i en rörelse kan finnas värden i form av produkter och patent som inte alltid är pantförskrivna, t. ex. om de återfinns i ett särskilt bolag som inte omfattas av stödet. De kan då försäljas utan kreditgivarens kännedom eller medgivande. De patent och produktidéer som är av betydelse för rörelsens drift bör enligt motionärerna alltid finnas i det med statsbidrag stödda företaget.

Utskottet konstaterar att "de andra värden i form av produkter eller patent" som motionärerna avser i regel torde vara av den naturen att de ingår i den egendom som kan göras till föremål för företagsinteckning. Sådan inteckning meddelas i all den näringsverksamhet som näringsidkaren vid varje tid utövar inom ett län. Är näringsidkaren aktiebolag får – enligt 3 § lagen (1977:454) om företagsinteckning – inteckning meddelas även i bolagets verksamhet inom riket eller inom flera län. Enligt vad utskottet har erfarit kräver exempelvis de regionala utvecklingsfonderna regelmässigt företagsinteckning som villkor för att medge rörelselån. Utskottet delar motionärernas uppfattning att sådana tillgångar i en rörelse vilkas existens har utgjort en förutsättning för statligt kreditstöd givetvis bör finnas i den näringsverksamhet som erhållit stödet. Det får emellertid ankomma på de kreditbeviljande organen att själva bedöma arten och storleken av de säkerheter som skall krävas.

Utskottet utgår från att företagsinteckning inte accepteras som säkerhet om företagaren, utanför den näringsverksamhet som skall intecknas, disponerar över tillgångar som kan vara av väsentligt intresse för företagets ekonomi. Det bör i sammanhanget nämnas att lagstiftaren har ställt upp hinder mot att egendom som omfattas av företagsinteckning avyttras. Om sådan egendom till följd av vanvård eller naturhändelse eller av annan orsak försämras eller minskas så att säkerhetens värde väsentligt nedgår äger nämligen inteckningshavaren erhålla betalning, trots att fordringen inte är förfallen (15 §).

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1982/83:2042 (s).

Kreditstöd till enskilda vårdhem

I motion 1982/83:269 (m) föreslås att enskilda vårdhem skall få tillgång till samhällets kreditstöd – genom utvecklingsfonderna, AB Industrikredit, Sveriges investeringsbank AB, arbetsmarknadsstyrelsen och statens industriverk – på samma villkor som landets övriga familjeföretagare. Motionärerna anför att enskilda vårdhemsägare och privata organisationer ofta bygger sina anläggningar till lägre kostnader än samhället men likväl måste

konstatera att investeringarna blir mycket stora och svårfinansierade.

Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att de enskilda vårdhemmens verksamhet kan finansieras på ett tillfredsställande sätt. Utskottet kan emellertid inte ställa sig bakom förslaget att dessa vårdhem skall få tillgång till de kreditmöjligheter som nämns i motionen. I samband med att målgruppen för utvecklingsfonderna förra året utvidgades till att omfatta även turistföretag (prop. 1981/82:118, NU 1981/82:51) diskuterade utskottet frågan huruvida målgruppen borde utvidgas ytterligare. Med hänsyn till det statsfinansiella läget och till behovet av att tillverkningsindustrins konkurrenskraft stärktes ansåg utskottet att någon sådan utvidgning inte var aktuell. Utskottet, som i denna del var enhälligt, anslöt sig därmed till vissa uttalanden av regeringen. Riksdagen godtog denna ståndpunkt. Utskottet anser inte att riksdagen har anledning att ändra sin inställning i frågan. I detta sammanhang bör dock erinras om att den nyligen tillsatta regionalpolitiska utredningen (I 1982:05) enligt sina direktiv (se s. 17) har att undersöka vilken avgränsning av stödberättigad verksamhet som kan vara lämplig med hänsyn till förändringarna i näringslivets sammansättning. På grundval av det anförda avstyrker utskottet motion 1982/83:269 (m).

Småföretagsfrågor

Allmänt

En rad motioner innehåller yrkanden som syftar till att villkoren för småföretagens verksamhet skall förbättras. Centerpartiet föreslår i motion 1982/83:2132 att riksdagen genom ett uttalande till regeringen skall ansluta sig till ett i motionen framlagt program med åtgärder för en fortsatt aktiv småföretagarpolitik. Programmet går ut på bl. a. att företagsbeskattningen utformas annorlunda, att informationsspridningen till småföretagen utvecklas, att förutsättningarna för innovationsverksamheten i företagen förbättras och att principerna i den nya anställningsskyddslagen skall ligga fast i fortsättningen. Motionärerna torde härvid syfta på att den lag (1982:80) om anställningsskydd, som riksdagen antog i februari 1982 och som ersatte 1975 års lag i ämnet, innehåller vissa bestämmelser som är ägnade att underlätta småföretagens verksamhet, exempelvis om provanställning och om tillfälliga anställningar vid arbetstoppar.

Som utskottet redovisat i det föregående har regeringen i budgetpropositionen lagt fram riktlinjer för en ny industripolitik. En huvudtanke bakom dessa riktlinjer är att de gynnsamma effekterna för svensk industri av den devalvering som vidtogs hösten 1982 fortsättningsvis måste värnas genom industri- och regionalpolitiska åtgärder av såväl generell som selektiv natur. Det gäller enligt programmet bl. a. att effektivisera det statliga branschstödet och stödet till de små och medelstora företagen. Det finns, sägs det i propositionen, stora potentiella möjligheter inom företagssektorn som kan realiseras om det statliga småföretagsstödet blir effektivare.

Utskottet instämmer i detta och vill understryka vikten av att arbetet på att stärka de små och medelstora företagens ställning fortsätter. Regeringen har, som framgått av den inledande redogörelsen i detta betänkande, tagit initiativ till flera utredningar angående näringspolitikens utformning mera i detalj. Utredningsarbetet skall bedrivas skyndsamt och bör enligt utskottets mening så småningom kunna resultera i åtgärder som gynnar bl. a. småföretagsamheten. I detta sammanhang bör vidare nämnas att regeringen har ombildat den s. k. småföretagsdelegationen och gett den nya direktiv. Industriministern har i ett uttalande den 18 mars 1983 framhållit att avsikten med den nya småföretagarpolitiken är att den skall ingå som en väsentlig del i den industripolitik för industriell förnyelse varom en proposition skall framläggas våren 1984. Inom delegationens ram skall bildas särskilda arbetsgrupper. Arbetsgrupperna skall ta itu med sådana frågor som industrins underleverantörer, nyföretagandet, de teknikbaserade företagen och företagsbeskattningen.

Utskottet konstaterar att de förslag som har framlagts i den aktuella motionen i allt väsentligt syftar mot de mål som har ställts upp i propositionen. Utskottet är emellertid inte berett att nu ställa sig bakom de förslag av mer konkret natur som förs fram i motionen, vilken därför avstyrks.

I samma motion föreslås ett tillkännagivande från riksdagen av innebörd att de regionala utvecklingsfonderna som en av sina uppgifter skall ha att erbjuda nystartade företag hjälp på i första hand bokförings- och skatteområdena.

Utskottet vill erinra om att statens industriverk f. n. utreder frågor rörande utvecklingsfondernas serviceverksamhet (se s. 9). Regeringens avsikt är att i en proposition under våren 1984 lägga fram förslag om utvecklingsfondernas organisation och verksamhet. Sådana frågor som den nu nämnda torde komma att behandlas i det sammanhanget. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1982/83:2132 (c) i denna del.

Informations- och utbildningskampanj

I motion 1982/83:2043 (c) föreslås att statsmakterna skall ge ekonomiskt stöd till en särskild informations- och utbildningskampanj om småföretag. Kampanjen bör enligt motionärerna utformas så att den blir lättillgänglig för allmänheten, exempelvis genom att kurser ges i utbildningsradions regi. En annan metod kunde vara att vidga utbildningen i ekonomiska frågor inom grund- och gymnasieskolan i denna riktning. En kampanj för ökad småföretagsutbildning skulle lämpligen paras med en allmän informationskampanj om vad småföretagen betyder för Sverige i dag.

En utbildnings- och informationsinsats av det slag som förespråkas i motionen skulle givetvis kunna bidra till att öka intresset för småföretagandet och dess villkor. Utskottet vill emellertid erinra om att samhället under

det senaste decenniet har gjort en rad insatser på utbildningsområdet för att stimulera till nyetablering av småföretag. För potentiella och redan etablerade företagare finns det ett rikt utbud av kurser. Flera studieförbund och högskolor har numera småföretagskurser. Högskolan i Växjö har bildat ett centrum för småföretagsutveckling, som bl. a. skall bidra till att tillgodose småföretagspolitikens långsiktiga informationsbehov (prop. 1981/82:118 s. 201). De regionala utvecklingsfonderna arrangerar flera gånger om året kortare "starta-eget-kurser" i sina resp. län. Dessutom har vissa utvecklingsfonder längre etableringskurser på upp till tio månader. Vidare har statens industriverk möjlighet att inom ramen för givna resurser prioritera informations- och utbildningsprogram av exempelvis det slag som föreslås i motionen. Utskottet har erfarit att industriverket tillsammans med utbildningsradion, Liber/Hermods i Malmö och Göteborgs universitet f. n. planerar en bred satsning på eterförmedlad utbildning av presumtiva företagsstartare. Utbildningsinsatsen avses bli kompletterad med stödjande aktiviteter av landets utvecklingsfonder. Med hänsyn till de åtgärder som här har nämnts finns det enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att nu göra något uttalande i linje med det som föreslås i motion 1982/83:2043 (c). Denna avstyrks följaktligen.

AB Handelskredit

I motion 1982/83:1024 (m) erinras om att serviceföretagsutredningen i ett betänkande år 1979 (SOU 1979:74) framhöll att de små och medelstora företagen ofta har svårigheter att få tillgång till långfristiga krediter och riskvilligt kapital. Det är enligt motionärerna väsentligt från konkurrenssynpunkt att de köpmän som så önskar kan agera självständigt och genom upplåning i ett från leverantörer fristående kreditinstitut minska sitt beroende av leverantörerna. En möjlighet är enligt motionärerna att AB Handelskredit och dess systerföretag ges ökade möjligheter till utlåning för investeringar. Motionärerna anför att man inte år efter år kan hålla på att utreda denna viktiga fråga. De vill ha ett omedelbart ställningstagande från riksdagens sida i frågan.

Utskottet vill erinra om att motionsyrkanden rörande Handelskreditgruppen har behandlats och avslagits av riksdagen våren 1982 (NU 1981/82:51, rskr 1981/82:417). Näringsutskottet hänvisade i motiveringen för sitt avstyrkande bl. a. till att utredningen (E 1980:5) om de små och medelstora företagens finansiella situation (se s. 19) övervägde frågor om AB Handelskredit och dess systerinstitut (AB Järnhandelskredit, AB Textilkredit, AB Svensk Hotell- och Restaurantkredit samt Kiosk- och servicehandelns Kreditinstitut AB). Utskottet har erfarit att utredningen avser att avlämna ett betänkande i maj eller juni i år och att den då lägger fram förslag rörande de angivna kreditinstituten. Förslaget samt regeringens ställningstagande till detsamma bör enligt utskottets mening avvaktas. Motion 1982/83:1024 (m) avstyrks följaktligen.

Kvinnor som företagare, m. m.

Åtgärder inom ramen för de regionala utvecklingsfondernas verksamhet för att stimulera kvinnor att starta egna företag föreslås av folkpartiet i partimotionen 1982/83:688. Motionärerna anser att förekomsten av kvinnliga företagare bör undersökas, att staten bör verka för kvinnlig representation i utvecklingsfondernas styrelser och att varje fond bör ha en särskild ansvarig för att stimulera kvinnligt företagande.

På förslag av näringsutskottet (NU 1981/82:51) avslog riksdagen våren 1982 en motion (fp) av i huvudsak samma innebörd som den nu aktuella. När det gällde det i motionen framförda kravet på kvinnlig representation i utvecklingsfondernas styrelser utgick utskottet från att såväl män som kvinnor nominerades till dessa med utgångspunkt i de grundläggande principer för styrelsernas sammansättning som riksdagen hade fastställt i samband med fondernas tillkomst. Vidare räknade utskottet med att såväl industriverket och SIFU som utvecklingsfonderna skulle beakta alla möjligheter att stimulera till nyföretagande och därvid uppmärksamma den potential för nyföretagande som finns bland kvinnor. Ett förslag om en utredning av kvinnlig företagsamhet och dess framtida behov avstyrktes av utskottet med motiveringen att det fick anses vara en uppgift för berörda myndigheter att väga behovet av en sådan utredning mot andra utredningsbehov. Det kan nu nämnas att arbetsmarknadsdepartementet i november 1982 har gett ett bidrag till forskare vid Umeå universitet för forskning inom detta ämnesområde.

Lika litet som förra året anser utskottet att riksdagen har anledning att göra något särskilt uttalande till förmån för kvinnlig representation i de regionala utvecklingsfondernas styrelser. I styrelserna bör, som näringsutskottet framhöll inför fondernas inrättande år 1978 (NU 1977/78:34 s. 19 f.), ingå personer med såväl professionellt företagskunnande som kunskaper om resp. läns näringsliv, dess problem och utvecklingsmöjligheter samt vidare representanter för länets arbetstagare och småföretagare. Utskottet anser det inte heller motiverat att kräva av fonderna att de har en tjänsteman med särskilt ansvar för att stimulera kvinnor att starta eller leda företag. Det får enligt utskottets mening ankomma på varje fond att avgöra om och i vilken utsträckning man vill tillgodose önskemål härom. Vad gäller förslaget om en undersökning av förekomsten av företag med kvinnor i ledande ställning hänvisar utskottet till det forskningsprojekt vid Umeå universitet som nyss har nämnts. Någon anledning för riksdagen att ta ytterligare initiativ i ämnet föreligger enligt utskottets mening inte. Motion 1982/83:688 (fp) avstyrks därför av utskottet.

Kooperationens kapitalförsörjning

Som framgår av redogörelsen i det föregående (s. 11) har avsevärda utredningsinsatser och fortsatt beredning ägnats åt frågor om kooperationen i dess olika former. Huvudintresset har därvid inriktats på åtgärder för att underlätta dels intern kapitalbildning inom de kooperativa företagen, dels tillförsel utifrån av kollektivt kapital. Genom de betänkanden som kooperationsutredningen (I 1977:01) har publicerat står det klart att förbättrade möjligheter till kapitalförsörjning är av vital betydelse för kooperationens fortsatta utveckling.

Kooperationsutredningen tillsattes på riksdagens begäran, föranledd av en motion (s) år 1976. Direktiven utfärdades av industriminister Nils G. Åsling kort tid efter det regeringsskifte som inträffade samma år. Denne och ekonomi- och budgetminister Rolf Wirtén svarade såsom föredragande för en lagrådsremiss i augusti 1982, innehållande förslag – på grundval av kooperationsutredningens huvudbetänkande – till lagändringar i tre avseenden. Genom ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar skulle det bli möjligt för även andra än medlemmar att – i form av s. k. B-insatser – bidra med kapital till kooperativa företag. Genom ändring i reglementet (1959:293) angående allmänna pensionsfondens förvaltning skulle fjärde fondstyrelsen, som handhar fondens aktieplaceringar, beredas möjlighet att göra placeringar även i B-andelar i kooperativa föreningar. Dubbelbeskattningen av utdelad vinst i ekonomiska föreningar skulle lindras genom ändringar i kommunalskattelagen (1928:370). I den inledande presentationen i lagrådsremissen aviserade industriminister Åsling därutöver några andra förslag rörande kooperationen som regeringen planerade att lägga fram. Det gällde bl. a. dels en motsvarighet för kooperationens del till skattefondssparandet, dels en skattereduktion vid avsättning till medlemsinsatser i kooperativa föreningar.

Efter regeringsskiftet i oktober 1982 återkallades lagrådsremissen på förslag av industriminister Thage G. Peterson. Denne har, såsom också framgår av den tidigare redogörelsen (s. 14), i svar på en av Nils G. Åsling framställd interpellation redovisat motiven för denna åtgärd och ställt i utsikt att en proposition om kooperationen skall lämnas till riksdagen senast våren 1984. Regeringens fortsatta beredningsarbete innefattar överläggningar med företrädare för kooperationen.

Tre motioner innehåller yrkanden om omedelbara lagstiftningsåtgärder eller framställningar till regeringen i enlighet med de förslag som har berörts i det föregående. I två av dessa motioner framförs också liksom i två andra motioner – varav den ena från allmänna motionstiden år 1982 – yrkanden som gäller löntagarägda eller arbetskooperativa företag. Till det ämnet återkommer utskottet i det följande.

Mest detaljerad är centerpartiets partimotion 1982/83:803. Här begärs i första hand att riksdagen skall göra ett uttalande om värdet av ökad kooperativ verksamhet i samhället. Vidare föreslås – i anslutning till den

nämnda lagrådsremissen – omedelbara lagändringar så att B-insatser i kooperativa företag möjliggörs och så att allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse kan placera 400 milj. kr. i sådana andelar. Riksdagen skulle vidare begära att regeringen lägger fram förslag till en lagändring som medför enkelbeskattning av räntan på de insatser som utgör kooperationens riskkapital. Genom principbeslut av riksdagen skulle det slås fast dels att kooperativa företag skall få samma möjligheter som aktiebolag att dra nytta av ett genom skattelättnader stimulerat sparande, dels att medlemmar i kooperativa föreningar skall få beskattningen av stadgeenliga insatser uppskjuten såvitt gäller 60 % av insatsbeloppet.

Folkpartiet beklagar i sin partimotion 1982/83:1615 om riktlinjer för näringspolitiken att lagrådsremissen rörande kooperationen har återkallats. Statsmakternas ambition måste vara att skapa konkurrens på så lika villkor som möjligt mellan företag med olika ägarkonstruktion, menar motionärerna. De vill att riksdagen skall uttala att det är angeläget att regeringen med det snaraste presenterar förslag i den riktningen.

Snarlikt är yrkandet i motion 1982/83:2012 (s). Här refereras vissa förslag av kooperationsutredningen, vilka delvis fördes vidare i den sedermera återkallade lagrådsremissen. Det rör sig om fem punkter – införande av B-insatser, inrättande av ett statligt specialinstitut för placering i B-andelar, enkelbeskattning av insatsräntor som överförs till medlemsinsatser, möjlighet till skattefondssparande samt åtgärder för att åstadkomma avsättningar till kooperativa kapitalfonder. Yrkandet i denna motion går ut på att regeringen snarast skall lägga fram förslag om kooperationen och dess kapitalförsörjning i syfte att de kooperativa företagen skall – med hänsyn tagen till sin särart – bli jämställda med de börsnoterade aktiebolagen.

Utskottet vill först slå fast att riksdagen inte gärna kan omedelbart besluta om lagändringar i här berörda avseenden utan att beredningen av lagstiftningsfrågorna har fullföljts genom hörande av lagrådet. Med detta konstaterande avstyrker utskottet motion 1982/83:803 (c) såvitt den går ut på omedelbara lagändringar. Utskottet tar inte härigenom ställning i sak till de förslag rörande B-insatser i kooperativa företag och om placeringar i sådana från allmänna pensionsfondens sida som de aktuella motionsyrkandena avser.

Det råder uppenbarligen en vittgående politisk enighet om att förutsättningarna för kooperationens kapitalförsörjning behöver förbättras i olika avseenden. Kooperationsutredningen har genom sina förslag lagt en god grund för åtgärder på detta område. Den nuvarande regeringens intentioner har kommit till klart uttryck genom industriminister Thage G. Petersons nyss berörda svar på en interpellation i ämnet. En proposition rörande kooperationen och dess roll i samhället avses bli framlagd senast våren 1984. Överläggningar mellan regeringen och de kooperativa organisationerna är ett viktigt led i förberedelserna. Utskottet finner det naturligt att riksdagen inte i detta läge gör något särskilt uttalande i frågan utan avvaktar den

aviserade propositionen. Allt talar för att denna kommer att ge ett fylligt underlag för bedömning av de olika detaljfrågor som har tagits upp i motionerna 1982/83:803 (c) och 1982/83:2012 (s) och därmed för positiva åtgärder från riksdagens sida. De förslag till uttalanden och beslut rörande kooperationens kapitalförsörjning som framläggs i dessa motioner och i motion 1982/83:1615 (fp) avstyrks alltså av utskottet.

Arbetskooperation

Vid sidan av huvudgrenarna av den svenska kooperationen – konsumentkooperation, lantbrukskooperation och bostadskooperation – har den form som bl. a. kallas arbetskooperation tilldragit sig särskild uppmärksamhet under de senaste åren. Med ett arbetskooperativt företag avses ett företag som ägs av dem som arbetar i företaget och vars organisation och mål baseras på de kooperativa principerna. Endast ett fåtal sådana företag finns i Sverige. Vidare begrepp som kan innefatta dessa företag är löntagarägda företag och personalägda företag.

Sedan snart två år finns en särskild delegation för arbetskooperation med uppgift att följa och bevaka utvecklingen när det gäller arbetskooperativa frågor och att ta initiativ till åtgärder på området. Verksamheten skall enligt direktiven bedrivas under en femårig försöksperiod som varar t. o. m. juni 1986. Delegationen svarar för en försöksverksamhet – innefattande visst ekonomiskt stöd – som bedrivs under medverkan av statens industriverk och de regionala utvecklingsfonderna.

Som redan nämnts föreligger flera motionsyrkanden rörande arbetskooperation. En av motionerna väcktes redan i januari 1982. Det är motion 1981/82:1933 (c), som syftar till en utredning av möjligheterna att de anställda ges förköpsrätt i fall då det är aktuellt att ett företag helt eller till betydande del skall byta ägare. I centerpartiets partimotion 1982/83:803 går ett yrkande ut på att regeringen skall ta fortsatta initiativ för att underlätta bildandet av arbetskooperativa företag i sådana fall då ägaren till ett mindre företag önskar att de anställda skall överta verksamheten. Motionärerna skisserar vissa tekniska lösningar som skulle kunna bli aktuella i dessa fall. I folkpartiets partimotion 1982/83:1615 begärs en utvärdering av löntagarägda företag. Sådana företag kan, säger motionärerna, ge väsentliga uppslag för ett fortsatt utvecklingsarbete inom bl. a. företagsdemokratin. Man borde därför studera vilka speciella problem dessa företag har och hur problemen kan undanröjas. I motion 1982/83:338 (vpk) föreslås en undersökning av förutsättningarna för att Sollefteå kommun kan bli en försökskommun för arbetskooperativ.

De nu berörda motionsyrkandena avser frågor inom det område som bevakas av delegationen för arbetskooperation. Dess verksamhet gäller f. n. en femårsperiod av vilken drygt tre år återstår. Med hänsyn till det uppdrag som delegationen har fått och de olika aktiviteter som den bedriver finns det

enligt utskottets uppfattning inte anledning för riksdagen att nu göra någon framställning till regeringen rörande arbetskooperativa företag eller löntagarägda företag i övrigt. Utskottet avstyrker sålunda de fyra motionsyrkanden som det är fråga om.

Regional näringspolitik

I tre motioner framläggs yrkanden med i huvudsak regional inriktning. De berörda regionerna är Gävleborgs län, Göteborgsområdet och Gotland.

De små och medelstora företagen i Gävleborgs län behöver särskilda statliga stödåtgärder, görs det gällande i motion 1982/83:1585 (s). I motionen föreslås bl. a. att den regionala utvecklingsfonden i länet tillförs speciella medel att användas i särskilt utsatta kommuner och att samhället stödjer en utbyggnad av turistnäringen.

Utskottet vill erinra om att samtliga länsstyrelser har i uppdrag att före den 30 september 1983 utarbeta regionala industriprogram (se s. 16). Inom ramen för uppdraget skall särskilt problemen och utvecklingsmöjligheterna för sådana orter som domineras av ett enda eller ett fåtal företag belysas. Utredningsarbetet skall ske i samarbete med andra berörda statliga och kommunala organ i länet, med de regionala utvecklingsfonderna, med förekommande regionala utvecklings- och investmentbolag samt med de fackliga organisationerna och näringslivets organisationer i länet. Det program som skall utarbetas för Gävleborgs läns vidkommande bör enligt utskottets mening kunna ge statsmakterna ett underlag för bedömning av huruvida särskilda stödåtgärder åt detta län är erforderliga. Utskottet har erfarit att man inom regeringskansliet f. n. bereder frågor om särskilt stöd till Bergslagen. Det kan, anser utskottet, finnas anledning att i samband med dessa överväganden beakta problemen i Gävleborgs län. Riksdagen bör dock inte nu göra ett sådant uttalande som begärs i motionen. Denna avstyrks därför.

Med sikte främst på näringspolitiska problem i Göteborgsregionen föreslås i motion 1982/83:2009 (vpk) att riksdagen hos regeringen begär en samordnad industriplanering, innebärande dels att varvens, rederiernas och hamnarnas verksamhet ingår i en samhällsplan för utrikeshandel och transporter, dels att hänsyn tas till den tunga industrins behov av förnyelse samt till denna industris miljöproblem och energisituation.

Motsvarande yrkanden har de två senaste åren avslagits av riksdagen (NU 1980/81:64, 1981/82:34). Näringsutskottet har vid båda dessa tillfällen uttalat att motionärerna hade fäst uppmärksamheten på viktiga samband, som kanske inte alltid vunnit tillräckligt beaktande, men att utskottet ändå inte kunde ställa sig bakom de mycket långtgående krav på nya planeringsinsatser som motionärerna hade föreslagit. Det finns enligt utskottets mening skäl att upprepa dessa synpunkter. Samtidigt vill utskottet påpeka att det inom länsstyrelserna pågående arbetet med utformningen av regionala industri-

program bör kunna visa sig ha betydelse när det gäller att få en bättre samordning av industriplaneringen inom Göteborgs län. På grundval av det anförda avstyrker utskottet motionen.

Regeringen bör enligt ett förslag i motion 1982/83:2032 (s) anmodas att utreda och framlägga förslag om inrättande av en industriell utvecklingsfond för Gotland. Fonden skulle efter förebild av Norrlandsfonden bl. a. dels verka för utveckling och differentiering av det gotländska näringslivet genom att stödja etableringar och utbyggnad av industriell produktion och service, dels stödja forskningsarbete som syftar till vidareförädling av gotländska råvarutillgångar. En särskild utvecklingsavgift på uttag av s. k. oersättliga naturtillgångar på Gotland skulle finansiera verksamheten.

Förslag om inrättande av en fond för främjande av det gotländska näringslivet, finansierad genom avgifter för utvinning av råvaror, har tidigare framlagts i motioner åren 1976 och 1977. Yrkandena avslogs av riksdagen. Näringsutskottet anförde vid dessa tillfällen (NU 1975:16 s. 94, 1976/77:30 s. 52) bl. a. att utskottet hade förståelse för syftet med motionerna – att stimulera det gotländska näringslivet. Utskottet hänvisade emellertid till att Norrlandsfonden, som även då åberopades som förebild, hade en speciell bakgrund och inte borde tjäna som mönster för en ny inrättning i en region som i så hög grad skiljer sig från Norrland vad gäller naturresurser och näringslivsstruktur.

Utskottet finner att dessa synpunkter fortfarande äger giltighet. Därutöver vill utskottet erinra om att de regionala utvecklingsfonderna har inrättats sedan riksdagen senast behandlade motsvarande yrkande. Utskottet anser inte att det, vid sidan av den regionala utvecklingsfonden i Gotlands län, bör inrättas en fond av det slag motionärerna föreslår. På grundval av det anförda avstyrks motionen.

Vissa branscher

Läkemedelsindustrin

I motion 1982/83:1106 (vpk) hemställs att frågan om ett ökat samhällsinflytande över läkemedelsindustrins forskning, utvecklingsarbete, information och marknadsföring blir föremål för en parlamentarisk utredning. Därvid bör enligt motionärerna även frågan om hela läkemedelsindustrins förstatligande belysas.

Utskottet har erfarit att denna fråga kommer att prövas genom regeringens försorg. Enligt utskottets mening bör därvid inriktningen vara att samhällets roll inom läkemedelsindustrin skall vidgas, i första hand inom forsknings- och utvecklingsarbetet. Motionen avstyrks med hänvisning till det anförda.

Gummi- och plastindustrin

Ett yrkande i motion 1982/83:491 (s) rörande behovet av ökad samverkan inom gummi- och plastindustrin motiveras med att en sådan samverkan är nödvändig om den industriella kapaciteten inom branschen skall upprätthållas och utvecklas. Samarbetet skulle främst gälla blandningsverksamheten, försäljningen och exporten. Regeringen bör enligt motionären ta erforderliga initiativ.

Utskottet vill, i likhet med motionären, understryka betydelsen av att Sverige har en livskraftig gummi- och plastindustri. Med hänsyn till de delvis branschspecifika problem som präglar branschen bör enligt utskottets mening ett visst mått av samarbete inom denna eftersträvas, vilket dock inte får leda till att konkurrenselementet på den svenska marknaden eftersätts. Vissa rationaliseringsvinster bör emellertid kunna uppnås, exempelvis genom samordnade verktygsinköp och genom samverkan på exportsidan. Det bör i första hand ankomma på de enskilda företagen och branschens egna organ att se till att det erforderliga samarbetet kommer till stånd. Utskottet utgår från att regeringen tar de initiativ som kan bedömas erforderliga. Motionen avstyrks med hänvisning till det anförda.

I motion 1982/83:1483 (vpk) föreslås ett tillkännagivande angående nödvändigheten av en fortsatt tillverkning av lastbils- och traktordäck. Motionären uppger att det f. n. inte finns någon tillverkning av det slaget i Sverige. Han anser att en sådan behövs av såväl beredskapsskäl som sysselsättnings-, industri- och handelspolitiska skäl.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att det förutom personbilsdäck i dag här i landet tillverkas även traktordäck och lätta lastvagnsdäck, dvs. däck med en diameter som understiger 20". Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) har träffat avtal med en av landets däckindustrier om tillverkning inom en viss kostnadsram av ett "krisdäck" (20" och 22,5") för tyngre lastfordon. Däcket utprovas f. n. och skall kunna tillverkas under avspärrningsförhållanden.

Det är, som motionären framhåller, av stor betydelse inte minst av beredskapsskäl att Sverige behåller en viss kapacitet när det gäller tillverkning av däck till lastbilar, bussar och traktorer. Genom bl. a. de åtgärder som vidtagits av ÖEF har enligt utskottets mening de önskemål som motionären framfört i stor utsträckning tillgodosetts. Därför avstyrker utskottet motionen.

Kontroll av företag, m. m.

I två motioner föreslås vissa ändringar i den konkurrensrättsliga lagstiftningen.

Den nya konkurrenslagen (1982:729) bör enligt ett förslag i motion 1982/83:1500 (vpk) ändras i tre olika avseenden. Skadlig verkan av konkurrensbegränsning skall, förutom i de i 2 § uppräknade fallen, anses

föreligga även när den konkurrensbegränsade åtgärden "är till skada för sysselsättningen eller åsidosätter berörda arbetstagares eller kommuners intressen". Generellt förbud skall vidare införas mot dels priskarteller, dels marknadsdelningsavtal. Motionärernas avsikt med det förstnämnda förslaget torde vara att det angivna kriteriet skall beaktas endast i företagsförvärvsfallen.

Motsvarande motionsyrkanden (vpk) framfördes våren 1982 med anledning av regeringens förslag om ny konkurrenslag. De avstyrktes av näringsutskottet och avslogs av riksdagen (NU 1981/82:55 s. 16 f.). Vad angår det nyssnämnda förslaget beträffande rekvisitet skadlig verkan anförde utskottet att en prövning av företagsförvärv borde ske enbart med utgångspunkt i konkurrensrättsliga bedömningsgrunder. Ett skäl härför var att de konkurrensvårdande myndigheterna inte kunde anses ha kompetens eller möjligheter att väga in andra omständigheter än rent konkurrensrättsliga i sin bedömning. De negativa följder för sysselsättningen på en ort som kan uppkomma till följd av en företagsfusion fick enligt utskottets mening angripas och motverkas med andra medel, exempelvis av arbetsmarknadspolitisk natur. – Utskottet avvisade vidare tanken på en kriminalisering av pris- och marknadsdelningskarteller och pekade bl. a. på svårigheten att precisera yttergränserna för förbud mot sådana karteller. I den mån sådana karteller har skadlig verkan får de angripas med stöd av missbruksbestämmelserna i lagen, anförde utskottet.

De skäl utskottet för ett år sedan anförde för att de nämnda förslagen borde avslås är enligt utskottets mening alltjämt fullt bärkraftiga. Även den nu aktuella motionen avstyrks därför.

Önskemålet i motion 1982/83:1475 (s) är att regeringen skyndsamt skall lägga fram förslag till lagstiftning om kontroll av företagsförvärv. Av motiveringen framgår att motionärerna tänker sig en lag som skulle bygga på ett förslag som på sin tid lades fram i en inom justitiedepartementet upprättad departementspromemoria (Ds Ju 1974:17). Motionärerna anser att det borde vara möjligt att ingripa mot företagssammanslagningar som får långtgående negativa konsekvenser för konsumenterna och för samhället. De allmänna intressen som främst gör sig gällande är enligt motionärerna hänförliga till sysselsättning, regionalpolitik eller konkurrens- och prispolitik.

Förslaget i motionen överensstämmer som synes i allt väsentligt med ett av de av utskottet nyss avstyrkta förslagen i motion 1982/83:1500 (vpk) och bör enligt utskottets mening avslås på samma grund. Utskottet vill emellertid framhålla att det kan finnas anledning att återkomma till frågan om utformningen av bestämmelserna om fusionskontroll sedan erfarenheter vunnits av de nya bestämmelserna i konkurrenslagen om kontroll av företagsförvärv.

Två motioner, båda med socialdemokratiska upphovsmän, går ut på att samhällets inflytande i samband med företagsnedläggelser skall ökas. I den

ena, motion 1982/83:1474, begärs förslag till lagstiftning i syfte att öka samhälls- och löntagarinflytandet vid nedläggningar eller inskränkningar i driften i företagen. Regeringen bör enligt motionärerna kunna föreskriva villkor när ett företag planerar antingen nedläggning eller personalminskning av viss omfattning. Reglerna i lagstiftningen borde dessutom bli utformade så att de fackliga organisationerna direkt får en väsentligt stärkt förhandlingsposition. I den andra motionen, 1982/83:2019, begärs en lag som möjliggör att nedläggningsdrabbade företags lokaler och inventarier kan övertas av samhället. Motionärerna påpekar att nedläggningshotade företag i de flesta fall äger både industrilokalerna och de maskiner och den övriga utrustning som erfordras för en fortsatt drift av verksamheten i annan regi. Kommunerna borde därför ges rätt att expropriera erforderlig egendom och utrustning, om syftet med åtgärden är att möjliggöra en fortsatt drift.

Motionärernas förslag rörande vidgade befogenheter för kommunerna i samband med företagsnedläggelser synes inbegripa en utvidgning av den kommunala kompetensen. Kompetensbestämmelserna i kommunallagstiftningen har varit föremål för vissa överväganden i betänkandet (SOU 1982:20) Kommunerna och näringslivet. Utredningen har emellertid endast föreslagit smärre förändringar i den gällande regleringen på området. Konstitutionsutskottet har nyligen (KU 1982/83:21 s. 30 f.) med anledning av en rad motionsyrkanden (s, vpk) om ökad kommunal näringspolitisk kompetens framhållit att det är önskvärt att en översyn av den kommunala kompetensen kommer till stånd. I detta sammanhang anförde konstitutionsutskottet vidare följande. Det var tillfredsställande att regeringen i årets budgetproposition hade uttalat att kommunernas och landstingskommunernas roll i närings- och sysselsättningspolitiken skulle utredas. Denna utredning skulle inom kort påbörjas. Motionerna borde förklaras besvarade med det anförda. I en reservation av de borgerliga ledamöterna i utskottet föreslogs att motionerna skulle avslås på den grunden att någon utvidgning av kommunernas kompetens i fråga om sysselsättningspolitiska frågor inte var erforderlig. Riksdagen följde utskottet.

Till det anförda kan läggas att regeringen genom beslut den 17 mars 1983 har gett direktiv till stat-kommunberedningen (som ersätter den tidigare stat-kommungruppen). Av dessa direktiv (dir. 1983:30) framgår bl. a. att beredningen skall överväga konsekvenserna av olika tänkbara kompetensgränser för kommunerna på det näringspolitiska området. Regeringen har vidare den 23 februari 1983 uppdragit åt statens industriverk att utreda omfattningen och inriktningen av kommunernas näringspolitiska verksamhet (se s. 10). Arbetet skall vara slutfört senast den 1 september 1983.

Med hänsyn till den omfattande utredningsverksamhet rörande kommunernas näringspolitik som nu har initierats finns det enligt utskottets uppfattning inte skäl för riksdagen att göra några sådana framställningar till regeringen som föreslås i motionerna 1982/83:1474 (s) och 1982/83:2019 (s).

Landskrona Finans AB

I samband med riksdagens beslut våren 1981 om avveckling av Öresundsvarvet AB i Landskrona träffade dettas moderbolag Svenska Varv AB samt vissa kommuner och företag i Skåne ett avtal om att bilda ett särskilt bolag, Landskrona Finans AB, som skulle utgöra ett komplement till andra insatser som vidtogs för att bygga ut näringslivet i Landskronaregionen. Utskottet hänvisar till den redogörelse för bolaget som har lämnats i det föregående (s. 19).

I motion 1982/83:302 (s) föreslås att riksdagen skall begära "en översyn av den årliga avgift" som Landskrona Finans AB har att betala till staten. Motionären föreslår att följande i fortsättningen skall gälla i fråga om avgiften. (1) Den skall fastställas vara en i beskattningshänseende avdragsgill kostnad i bolagets rörelse. (2) Den skall per räkenskapsår uppgå till det belopp som beslutad utdelning motsvarar före skatt. (3) Den skall tidsbegränsas genom att utgå endast under de fem första räkenskapsår för vilka utdelning i bolaget beslutas. – I motiveringen anförs att samhället, om bolaget kan uppfylla de förväntningar som ställts på det vid tillkomsten, får en mycket god förräntning på sin insats. Att därutöver en icke resultatbaserad avgift begärs är enligt motionen alltför långtgående. Det är i och för sig rimligt att viss ersättning erläggs till staten för tillskottsmedlen, men den borde i så fall knytas till resultatet och vara tidsbegränsad. Motionären anser vidare att den rådande ovissheten beträffande den skatterättsliga karaktären av avgiften bör undanröjas på det sätt som föreslås i motionen.

Med anledning av förslagen i motionen vill utskottet framhålla följande. Landskrona Finans AB skapades som ett instrument för staten, de berörda kommunerna och näringslivet i Skåne för att mildra effekterna av Öresundsvarvets avveckling. Utformningen av det direkta statliga engagemanget är så till vida unikt att staten har tillskjutit merparten av aktiekapitalet och det arbetande kapitalet under det att ägandet till övervägande del ligger på andra händer. Den helt dominerande delen av ägandet ligger dock hos andra samhällsorgan samt hos det statligt ägda Svenska Varv AB. När staten i andra sammanhang har tillhandahållit kapital till investmentbolag eller utvecklingsbolag av skilda slag har detta i allmänhet skett antingen såsom lån mot sedvanlig ränta och med amorteringsskyldighet för mottagaren eller som ett rent ägartillskott. I de senare fallen har äganderätten till bolaget helt eller delvis legat kvar hos staten, hos något statligt organ eller hos den regionala utvecklingsfonden i länet. Mot bakgrund av den särskilda form som statens engagemang i Landskrona Finans AB har fått kan man enligt utskottets mening inte rikta någon invändning emot att staten har betingat sig viss ersättning av bolaget för det tillskjutna kapitalet.

En sådan ersättning kan naturligtvis beräknas enligt olika principer. Utskottet vill inte utesluta att ändringar i villkoren för statens kapitaltillskott kan visa sig behövliga för att bolaget skall kunna verka på ett effektivt sätt.

Utifrån samhällets och de berörda kommunernas intressen av att så snabbt som möjligt skapa nya arbetstillfällen i stället för dem som försvann i samband med Öresundsvarvets nedläggning framstår enligt utskottets mening en konstruktion som ställer statens ersättning i relation till vinstutvecklingen som mer rimlig. Bolagets möjligheter att verka i enlighet med sitt syfte skulle givetvis förbättras om den nuvarande avgiften ersattes av en resultatanknuten avgift av exempelvis det slag som föreslås i motionen.

I konsortialavtalet har förutsatts att bolaget, sedan erfarenheter har vunnits av verksamheten, skall kunna ta upp överläggningar med staten om ändringar av villkoren för statens tillskottsmedel till bolaget. Denna möjlighet har redan utnyttjats en gång, varvid dock principerna för bestämmande av avgiften till staten inte berördes. Det får enligt utskottets mening i första hand ankomma på bolaget att, på det sätt som har förutsatts i avtalet, ta upp diskussioner med staten ifall bolaget önskar ändringar i de gällande bestämmelserna om villkoren för statens kapitaltillskott.

Vad angår frågan om den aktuella avgiftens skatterättsliga status vill utskottet påpeka att det ankommer på taxeringsmyndigheterna att bedöma om avgiften skall betraktas som en avdragsgill kostnad i rörelsen.

Sammanfattningsvis finner utskottet att det kan finnas skäl att i stället för den nuvarande avgiftskonstruktionen överväga en avgiftsmodell enligt vilken bolagets avgift till staten sätts i relation till vinstutvecklingen. Ett nytt avgiftssystem bör dock inte utformas på ett sådant sätt att de privata aktieägarna i bolaget gynnas i högre grad än vad nu är fallet. Som utskottet redan påpekat har bolaget enligt avtalet möjlighet att ta upp förhandlingar med staten om villkoren för statens kapitaltillskott. På grund av det anförda anser utskottet att en sådan framställning om översyn av den årliga avgiften som motionären begär inte är påkallad. Motion 1982/83:302 (s) avstyrks följaktligen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *riktlinjer för näringspolitiken*
   att riksdagen avslår
   a) motion 1982/83:1588 yrkande 1,
   b) motion 1982/83:1615 yrkandena 1 och 5,
   c) motionerna 1982/83:1037 och 1982/83:2040,
2. beträffande *främjande av serviceföretagen*
   att riksdagen avslår
   a) motion 1982/83:1498,
   b) motion 1982/83:1588 yrkande 4,
3. beträffande *investmentbolagens styrelser*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1658 yrkande 2,

4. beträffande *det institutionella aktieägandet*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:2010,
5. beträffande *egenföretagares personliga borgensåtaganden*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:490,
6. beträffande *pantsättning av produktidéer och patent*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:2042,
7. beträffande *kreditstöd till enskilda vårdhem*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:269,
8. beträffande *åtgärder till stöd för små och medelstora företag*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:2132 yrkande a,
9. beträffande *utvecklingsfondernas serviceverksamhet*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:2132 yrkande b,
10. beträffande *informations- och utbildningskampanj rörande småföretag*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:2043,
11. beträffande *AB Handelskredit*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1024,
12. beträffande *åtgärder för att stimulera kvinnor att starta företag*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:688,
13. beträffande *kooperationens kapitalförsörjning*
    att riksdagen avslår
    a) motion 1982/83:803 yrkandena 1–6,
    b) motion 1982/83:1615 yrkande 2,
    c) motion 1982/83:2012,
14. beträffande *arbetskooperation*
    att riksdagen
    a) avslår motion 1981/82:1933, motion 1982/83:803 yrkande 7 och motion 1982/83:1615 yrkande 4,
    b) avslår motion 1982/83:338,
15. beträffande *åtgärder för småföretag i Gävleborgs län*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1585 yrkande 6,
16. beträffande *samordnad industriplanering för Göteborgsregionen*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:2009,
17. beträffande *industriell utvecklingsfond för Gotland*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:2032,
18. beträffande *förstatligande av läkemedelsindustrin m. m.*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1106,
19. beträffande *ökad samverkan inom plast- och gummiindustrin*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:491 yrkande 3,
20. beträffande *tillverkning av lastbils- och traktordäck*
    att riksdagen avslår motion 1982/83:1483,

21. beträffande *ändringar i konkurrenslagen*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1500,
22. beträffande *kontroll av företagsförvärv*
att riksdagen avslår motion 1982/83:1475,
23. beträffande *samhällsinflytande vid företagsnedläggelser*
att riksdagen avslår
a) motion 1982/83:1474,
b) motion 1982/83:2019,
24. beträffande *Landskrona Finans AB*
att riksdagen avslår motion 1982/83:302.

Stockholm den 21 april 1983

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Staffan Burenstam Linder (m), Lilly Hansson (s), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Bo Finnkvist (s) och Per-Ola Eriksson (c).

Reservationer

1. Riktlinjer för näringspolitiken (mom. 1)

Tage Sundkvist (c), Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 23 med "Enligt utskottets" och slutar på s. 24 med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill till en början framhålla att den bristande lönsamheten inom industrin är det största hindret för en industriell expansion. Om förutsättningarna för näringslivet skall kunna förbättras måste marknadsekonomin stärkas på skilda sätt, främst genom näringspolitiska åtgärder av generell natur. Dessa åtgärder måste bl. a. vara inriktade på en höjning av lönsamhetsnivån inom näringslivet i dess helhet. Selektiva åtgärder bör undvikas. Näringslivet måste ges förutsättningar att klara nödvändiga omställningar samt möjlighet att satsa på utvecklingsdugliga industrier. En omstrukturering måste syfta till att slå vakt om de långsiktigt utvecklingsbara enheterna inom industrin. Företagens garanti för fortlevnad måste vara deras

egen utvecklingskraft och lönsamhet – inte offentliga bidrag. Konkurrensen får inte snedvridas och kapitalmarknaden inte snedbelastas. Av budgetpropositionens riktlinjer för industripolitiken framgår att regeringen avser att utöka den offentliga styrningen och kontrollen av näringslivet. Utskottet vill understryka att vad som krävs i framtiden är inte en ökad styrning av näringslivet utan en positiv syn på förnyelse och strukturomvandling, så länge den sker i socialt acceptabla former. Däremot bör man, som påpekas i motion 1982/83:1615 (fp), ingripa mot de företag som inte lojalt rättar sig efter gällande bestämmelser. Riksdagen bör enligt utskottets mening göra ett uttalande angående industripolitikens inriktning av här angiven innebörd. De nu aktuella yrkandena i motionerna 1982/83:1588 (m) och 1982/83:1615 (fp) skulle därigenom tillgodoses. De yrkanden om en långtgående omvandling av näringslivet i socialistisk riktning som läggs fram i motionerna 1982/83:1037 (vpk) och 1982/83:2040 (vpk) bör däremot avslås.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *riktlinjer för näringspolitiken*
   att riksdagen med anledning av motionerna 1982/83:1588 yrkande 1 och 1982/83:1615 yrkandena 1 och 5 samt med avslag på motionerna 1982/83:1037 och 1982/83:2040 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Riktlinjer för näringspolitiken (mom. 1)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 23 med "Enligt utskottets" och slutar på s. 24 med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

En verkningsfull kamp mot den ekonomiska krisen förutsätter enligt utskottets mening en kvalitativt annorlunda och mer långsiktigt upplagd industripolitik än den som hittills bedrivits. Denna måste betecknas som passiv och odynamisk. De stödinsatser av finansiell natur som har gjorts har varit nödvändiga men alltför litet inriktade på förnyelse och har i realiteten inneburit att privatkapitalets avvecklingskostnader har överförts på samhället. Det regionalpolitiska elementet i industripolitiken har varit svagt och har inte stått i proportion till krisregionernas behov. Industripolitiken bedrivs i ett mycket kortsiktigt perspektiv. Sålunda har exempelvis de s. k. strukturplanerna för krisbranscherna bara några få års räckvidd.

Utskottet delar uppfattningen att ett sådant program för en vidare, långsiktig industrialisering av Sverige som föreslås i motion 1982/83:2040 (vpk) skulle bli ett viktigt medel att vända den industriella utvecklingen i positiv riktning. Särskilt vill utskottet peka på det angelägna i att vissa nyckelsektorer inom näringslivet nationaliseras – de privata affärsbankerna, finansinstituten, försäkringskoncernerna och investmentbolagen samt de

ledande företagen inom dator- och elektronikbranschen. Vidare bör, som motionärerna föreslår, programmet allmänt syfta till att det tunga inslaget av råvaruproduktion, halvfabrikat och energikrävande processer skall minska till förmån för vidareförädling och avancerad färdigvaruproduktion. Tyngdpunkten bör ligga på satsningar inom bl. a. följande sektorer: avancerade transportsystem, teknik för utbildning och kunskapsförmedling, datorer och elektronik, byggnads- och stadsplaneteknik, förnybar energi, miljöteknik och medicinsk teknik. Ett uttalande av här redovisad innebörd bör göras till regeringen.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion 1982/83:2040 (vpk). Även motion 1982/83:1037 (vpk) tillgodoses härigenom i allt väsentligt. Av det sagda följer att utskottet däremot inte kan ställa sig bakom de förslag till riktlinjer för näringspolitiken som framläggs i motionerna 1982/83:1588 (m) och 1982/83:1615 (fp).

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *riktlinjer för näringspolitiken*
   att riksdagen med anledning av motionerna 1982/83:1037 och 1982/83:2040 samt med avslag på motionerna 1982/83:1588 yrkande 1 och 1982/83:1615 yrkandena 1 och 5
   dels hos regeringen begär utarbetande av ett förslag till industripolitiskt program för 100 000 nya arbeten i enlighet med vad utskottet anfört,
   dels till *Industripolitiskt program* för budgetåret 1983/84 under tolfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 1 000 000 000 kr.

3. Främjande av serviceföretagen (mom. 2)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m) och Christer Eirefelt (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att servicenäringens betydelse måste uppmärksammas bättre i den politiska debatten. Ett problem är den bristande effektiviteten i tjänsteproduktionen, vilken åtminstone delvis kan förklaras med att denna verksamhet i stor omfattning förbehålls serviceföretag inom den offentliga sektorn. Sådana företag har till följd av subventioner från det allmänna inte sällan möjligheter att konkurrera ut privata företag. Enligt utskottets mening bör konkurrensen inom servicebranschen i princip vara fri, vilket fordrar att rättvisande kalkyler görs om vad den offentliga sektorns verksamhet i egen regi verkligen kostar samt att priset sätts med utgångspunkt i dessa kalkyler. Det är vidare antagligt att den ojämna konkurrensen mellan offentliga och privata serviceföretag påverkar

tjänsteexporten i negativ riktning. Sverige bör enligt utskottets mening aktivare än hittills verka för en liberalisering av den internationella tjänstehandeln. Därutöver bör den nyligen tillsatta utredningen om tjänsteexport ges i uppdrag att närmare studera de övriga problem som har aktualiserats i motionen. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening. Utskottet tillstyrker därmed motion 1982/83:1588 (m) i detta avseende. Även yrkandet i motion 1982/83:1498 (m) får anses tillgodosett genom utskottets förslag.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *främjande av serviceföretagen*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1588 yrkande 4 och med anledning av motion 1982/83:1498 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Åtgärder till stöd för små och medelstora företag (mom. 8)

Tage Sundkvist (c), Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 28 med "Som utskottet" och slutar på s. 29 med "därför avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste den aktivt småföretagsfrämjande politik som inleddes efter regeringsskiftet år 1976 och som har lett till ett ökat småföretagande nu fullföljas. Det program för en ny industripolitik som redovisas i budgetpropositionen är, som helhet, alltför litet konkretiserat och inte inriktat på att det är villkoren för just de små och medelstora företagen som i första hand skall förbättras. Vad det främst gäller är att se till att företagarnas förväntningar om en rimlig avkastning på gjorda arbets- och kapitalinsatser infrias. Ett väsentligt inslag i en sådan politik är att skattebestämmelserna utformas så, att småföretagandet inte försvåras. De regionala utvecklingsfonderna bör härvidlag kunna spela en viktig roll som informationsorgan och som förmedlare av kontakt mellan småföretag och samhällsorgan. Riksdagen antog i februari år 1982 en lag (1982:80) om anställningsskydd, som ersatte 1975 års lag i ämnet. Den nya lagen innehåller bl. a. vissa bestämmelser som är ägnade att underlätta småföretagens verksamhet, exempelvis om provanställning och om tillfälliga anställningar vid arbetstoppar. Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är av vikt att inga försämringar i dessa avseenden genomförs. Vidare anser utskottet att vissa riktade insatser måste göras till förmån för de särskilt utvecklingsbara företagen. Ökad uppmärksamhet måste också ägnas åt frågan om hur innovationsverksamheten skall förbättras. Innovationssynpunkter måste läggas på frågor som traditionellt betraktas som skatte-, arbetsmarknads-

eller utbildningspolitik. Utskottet har med de här angivna synpunkterna ställa sig bakom yrkandet i motion 1982/83:2132 (c) rörande åtgärder för att främja småföretagen. Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad utskottet anfört.

dels att utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *åtgärder till stöd för små och medelstora företag* att riksdagen med anledning av motion 1982/83:2132 yrkande a som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Utvecklingsfondernas serviceverksamhet (mom. 9)

Tage Sundkvist (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Utvecklingsfondernas företagsserviceverksamhet är av stor betydelse för nyföretagandet. Servicen kan dock utvecklas ytterligare. För att underlätta för den som vill starta egen verksamhet vore en välutvecklad service från fondernas sida främst i fråga om bokföring och skatterådgivning av stort värde. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det bör övervägas om inte fonderna i framtiden borde erbjuda sådan hjälp. Servicen, som i praktiken kunde utföras av välrenommerade bokföringsbyråer, skulle lämpligen vara subventionerad under de första åren av företagets verksamhet. Ett tillkännagivande av nu angiven innebörd bör göras till regeringen. Utskottet tillstyrker därmed motion 1982/83:2132 (c) såvitt nu är i fråga.

dels att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *utvecklingsfonderna* att riksdagen med anledning av motion 1982/83:2132 yrkande b som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Åtgärder för att stimulera kvinnor att starta företag (mom. 12)

Christer Eirefelt (fp) och Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "Lika litet" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Man kan enligt utskottets övertygelse utgå från att det bland kvinnorna finns mycken outnyttjad kreativitet, kunskap och ansvarsvilja som skulle kunna utnyttjas i småföretagandet. Mot denna bakgrund är det av stort värde att forskare vid Umeå universitet har erhållit statligt bidrag för forskning om kvinnlig företagsamhet. Utskottet anser emellertid att man nu inte bör stanna vid detta. Som framhålls i motionen bör det inom utvecklingsfonder-

Rättelse: S. 48, 7. rad 18 Tillkommer: Christer Eirefelt (fp)
S. 57, rad 11, 12 Följdändring

nas ram finnas möjligheter att mera direkt gynna kvinnligt företagande. Ett faktum är att det finns anmärkningsvärt få kvinnor i fondernas styrelser. Detta torde, som motionärerna antyder, inte bero på vare sig bristande intresse från kvinnornas sida eller dålig kunskap i näringslivsfrågor. Snarare kan det vara ett av många exempel på hur traditioner och attityder styr de politiska nomineringarna. Staten bör därför, som föreslås i motionen, verka för att den kvinnliga representationen i fondstyrelserna ökas. Utskottet finner också att det är välmotiverat att någon tjänsteman vid varje fond skall ha som särskild uppgift att stimulera kvinnor att starta eller leda företag. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av nu angiven innebörd. Därigenom tillgodoses motion 1982/83:688 (fp) i allt väsentligt.

dels att utskottet under 12 bort hemställa

12. beträffande *åtgärder för att stimulera kvinnor att starta företag* att riksdagen med anledning av motion 1982/83:688 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Kooperationens kapitalförsörjning (mom. 13)

Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m) och Christer Eirefelt (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 33 med "Det råder" och slutar på s. 34 med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Kooperationsutredningens betänkande (SOU 1981:60) Kooperationen i samhället och remissyttrandena över detta har givit vid handen att förbättrade kapitalförsörjningsmöjligheter är ett villkor för att kooperationen skall – på villkor likvärdiga med dem som gäller för övriga företagsformer – kunna fortsätta sin betydelsefulla verksamhet inom det svenska näringslivet. Den i höstas avgångna regeringen var inriktad på att snabbt söka förverkliga en rad positiva uppslag som utredningen hade bidragit med. Dess lagrådsremiss med förslag till lagändringar i tre betydelsefulla avseenden och med förhandsbesked om ytterligare initiativ var ett uttryck för detta. Det är illavarslande att den socialdemokratiska regeringen inte har velat fullfölja det påbörjade lagstiftningsarbetet utan har återkallat lagrådsremissen och skjutit de tilltänkta reformerna på framtiden. Det tidsschema som den nuvarande industriministern har presenterat innebär en försening med minst ett och ett halvt år. Därtill kommer att regeringens förslag i sak torde bli mindre tillfredsställande; därpå tyder bl. a. det negativa uttalande som industriministern har gjort i fråga om ett skattefondssparande som grund för kooperativ kapitalbildning. I detta läge måste riksdagen rikta en bestämd maning till regeringen att den med det snaraste lägger fram förslag till erforderliga åtgärder för främjande av kooperationens försörjning med riskkapital. Med ett sådant uttalande tillgodoses motion 1982/83:803 (c) och till

väsentlig del också motion 1982/83:2012 (s). Därigenom blir också motion 1982/83:1615 (fp) tillgodosedd i nu aktuell del.

dels att utskottet under 13 bort hemställa

13. beträffande *kooperationens kapitalförsörjning*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:803 yrkandena 1–6, motion 1982/83:1615 yrkande 2 och motion 1982/83:2012 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Kooperationens kapitalförsörjning (mom. 13)

Tage Sundkvist (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar med "Det råder" och slutar på s. 34 med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Kooperationsutredningens betänkande (SOU 1981:60) Kooperationen i samhället och remissyttrandena över detta har givit vid handen att förbättrade kapitalförsörjningsmöjligheter är ett livsvillkor för att kooperationen skall kunna framgångsrikt fortsätta sin betydelsefulla verksamhet inom det svenska näringslivet. Den i höstas avgångna regeringen var inriktad på att snabbt söka förverkliga en rad positiva uppslag som utredningen hade bidragit med. Dess lagrådsremiss med förslag till lagändringar i tre betydelsefulla avseenden och med förhandsbesked om ytterligare initiativ var ett uttryck för detta. Det är illavarslande att den socialdemokratiska regeringen inte har velat omedelbart fullfölja det påbörjade lagstiftningsarbetet utan har återkallat lagrådsremissen och skjutit de tilltänkta reformerna på framtiden. Det tidsschema som den nuvarande industriministern har presenterat innebär en försening med minst ett och ett halvt år. Därtill kommer att regeringens förslag i sak torde bli mindre tillfredsställande; därpå tyder bl. a. det negativa uttalande som industriministern har gjort i fråga om ett skattefondssparande som grund för kooperativ kapitalbildning. I detta läge måste riksdagen rikta en bestämd maning till regeringen att den med det snaraste lägger fram förslag till erforderliga åtgärder för främjande av kooperationens försörjning med riskkapital. Dessa förslag bör vara sådana att de svarar mot de specificerade önskemål som framförs i motion 1982/83:803 (c) och till väsentlig del också i motion 1982/83:2012 (s). Därigenom blir också motion 1982/83:1615 (fp) tillgodosedd i nu aktuell del.

dels att utskottet under 13 bort hemställa

13. beträffande *kooperationens kapitalförsörjning*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:803 yrkandena 1–6, motion 1982/83:1615 yrkande 2 och motion 1982/83:2012 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Rättelse: S. 49, rad 10 Utgår: Christer Eirefelt (fp)

9. Arbetskooperation (mom. 14)

Tage Sundkvist (c), Christer Eirefelt (fp) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 34 "De nu" och slutar på s. 35 med "fråga om" bort ha följande lydelse:

Regeringens intresse för arbetskooperativa företag och för löntagarägda företag i övrigt förefaller att vara ljumt. I sitt tidigare berörda interpellationssvar tycktes industriministern vara mest angelägen att betona att erfarenheterna av arbetskooperation är begränsade och att ytterligare erfarenheter bör vinnas innan förslag på detta område kan läggas fram. En passiv hänvisning till den verksamhet som delegationen för arbetskooperation bedriver är emellertid enligt utskottets uppfattning inte till fyllest. Riksdagen bör i anslutning till de nämnda yrkandena i motionerna 1981/82:1933 (c), 1982/83:803 (c) och 1982/83:1615 (fp) ställa krav på en snar utvärdering av de löntagarägda företagen och på ett närmare studium av förutsättningarna för de anställdas övertagande av företag när ägarbyte aktualiseras. I det sammanhanget bör de särskilda uppslag som förs fram i de båda förstnämnda motionerna uppmärksammas. Däremot synes motion 1982/83:338 (vpk) inte ge anledning till någon åtgärd från riksdagens sida. Det bör få ankomma på delegationen för arbetskooperation att i samråd med olika intressenter ta de initiativ till ytterligare försöksverksamhet som kan vara önskvärda.

dels att utskottet under 14 bort hemställa

14. beträffande *arbetskooperation*
att riksdagen
a) med bifall till motion 1981/82:1933, motion 1982/83:803 yrkande 7 och motion 1982/83:1615 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
b) (=utskottet).

10. Samordnad industriplanering för Göteborgsregionen (mom. 16)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 35 med "Motsvarande yrkanden" och slutar på s. 36 med "utskottet motionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att sysselsättningssituationen i Göteborgsregionen är så allvarlig att extraordinära planeringsinsatser är nödvändiga. Med instämmande i vad som anförs i motionen anser utskottet att statsmakterna måste utarbeta ett industripolitiskt program med samhällsekonomiska utgångspunkter. Programmet skall syfta till att minska Sveriges beroende av export, att öka förädlingsgraden hos industriproduktionen och

att öka marknaden för inhemsk produktion. Ett annat syfte skall vara att tillfredsställa människors verkliga behov och inte kapitalets profitintressen. Därvid måste, som motionärerna påpekar, särskild vikt läggas vid regioner som utmärks av ensidig industriell inriktning, exportberoende och starka monopoliseringstendenser och där kristendenserna är uppenbara som i Göteborgsregionen. Det förslag till program som läggs fram i motionen utgör enligt utskottets mening en lämplig utgångspunkt för det planeringsarbete som erfordras. Riksdagen bör därför av regeringen begära en sådan plan som motionärerna föreslår. Utskottet tillstyrker med det anförda motion 1982/83:2009 (vpk).

dels att utskottet under 16 bort hemställa

16. beträffande *samordnad industriplanering för Göteborgsregionen*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2009 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Förstatligande av läkemedelsindustrin m. m. (mom. 18)

Tage Sundkvist (c), Staffan Burenstam Linder (m), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp) och Per-Ola Eriksson (c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "det anförda" bort ha följande lydelse:

Läkemedelsindustridelegationen avslutade sitt arbete hösten 1980. I sin beskrivning och analys av den svenska läkemedelsförsörjningen konstaterade delegationen att denna hittills i allt väsentligt fungerat väl. Man ansåg det därför inte motiverat att föreslå några åtgärder.

Utskottet delar uppfattningen att läkemedelsförsörjningen i Sverige fungerar väl. Det kan även konstateras att läkemedelsindustrin under lång tid har haft en positiv och, jämfört med många andra branscher, problemfri utveckling som bl. a. har inneburit framgångar på exportmarknaden. Utvecklingen inom det statsägda läkemedelsföretaget KabiVitrum AB har emellertid varit långt svagare än utvecklingen inom läkemedelsindustrin i övrigt.

Frågan om förstatligande av läkemedelsindustrin har behandlats av riksdagen upprepade gånger under senare år. Senast skedde detta hösten 1982, då ett motionsyrkande i ämnet avslogs på förslag av näringsutskottet (NU 1982/83:1). Utskottet ser mot angiven bakgrund ingen anledning att ändra sitt tidigare ställningstagande och avstyrker alltså motion 1982/83:1106 (vpk).

12. Ändringar i konkurrenslagen (mom. 21)

Jörn Svensson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med "De skäl" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Det är viktigt att samhället får ökade möjligheter att komma till rätta med de starkt ökande monopoliseringstendenserna i näringslivet. I likhet med motionärerna anser utskottet att skälen för ingripande enligt konkurrenslagen måste vidgas till att omfatta situationer när en konkurrensbegränsande åtgärd – i det avsedda fallet en fusion – skulle negativt påverka sysselsättningen på en eller flera orter samt berörda arbetstagares och kommuners intressen. Utskottet tillstyrker vidare förslaget att ett generellt förbud mot priskarteller och marknadsdelningskarteller införs. Priskonkurrensen i detaljhandeln är i dag endast skenbar. De typiska effekterna av ett avtal om marknadsdelning är höga priser och oskäliga vinster, alltså effekter av för konsumenten enbart negativ natur. Riksdagen bör enligt utskottets uppfattning besluta om de ändringar i konkurrenslagen som motionärerna föreslår. Utskottet framlägger erforderliga ändringsförslag i sin hemställan till detta avsnitt av betänkandet. Motionen tillstyrks alltså av utskottet.

dels att utskottet under 21 bort hemställa

21. beträffande *ändringar i konkurrenslagen*
att riksdagen med bifall till motion 1982/83:1500 antar följande

Förslag till
Lag om ändring i konkurrenslagen (1982:729)

Härigenom föreskrivs

dels att 2 § skall ha följande lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 13 a § och 13 b §, med särskilda underrubriker, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §
Om en konkurrensbegränsning har skadlig verkan inom landet, kan marknadsdomstolen för att förhindra sådan verkan besluta om åtgärder enligt denna lag. En sådan åtgärd får riktas mot en näringsidkare som föranleder den skadliga verkan.	Om en konkurrensbegränsning har skadlig verkan inom landet, kan marknadsdomstolen för att förhindra sådan verkan besluta om åtgärder enligt denna lag. En sådan åtgärd får riktas mot en näringsidkare som föranleder den skadliga verkan.
Med skadlig verkan förstås att konkurrensbegränsningen på ett sätt som är otillbörligt från allmän synpunkt	Med skadlig verkan förstås att konkurrensbegränsningen på ett sätt som är otillbörligt från allmän synpunkt

Nuvarande lydelse

1. påverkar prisbildningen,
2. hämmår effektiviteten inom näringslivet *eller*
3. försvårar eller hindrar annans näringsutövning.

Föreslagen lydelse

1. påverkar prisbildningen,
2. hämmar effektiviteten inom näringslivet,
3. försvårar eller hindrar annans näringsutövning, *eller*
4. *är till skada för sysselsättningen eller åsidosätter berörda arbetstagares eller kommuners intressen.*

Priskartellförbud

13 a § Näringsidkare får inte

1. ingå eller tillämpa avtal eller eljest samverka eller samråda med annan näringsidkare i samma säljled om bestämmandet av pris eller rabatt, som skall tillämpas vid försäljning av vara inom landet,

2. eljest söka förmå annan näringsidkare i samma säljled att på visst sätt bestämma pris eller rabatt, som näringsidkaren skall tillämpa vid sådan försäljning.

Vid tillämpning av första stycket skall med försäljning av vara jämställas tillhandahållande av tjänst eller annan nyttighet.

Första stycket gäller ej, om det förfarande som är i fråga

1. avser samarbete om pris eller rabatt som endast är vägledande, under förutsättning att samarbetet redovisas genom uppgift till myndighet som avses i lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden eller anges öppet på annat sätt eller

2. har sin grund i att flera näringsidkare tillhandahåller vara, tjänst eller annan nyttighet genom särskild juridisk person eller eljest gemensamt.

Marknadsdelningsförbud

13 b § Näringsidkare får inte

1. ingå eller tillämpa avtal eller eljest samverka eller samråda med annan näringsidkare i samma säljled om delning av tillverkning eller försäljning av vara inom landet i kvoter

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	eller på geografisk grund eller i fråga om kunder,
	2. eljest söka förmå annan näringsidkare i samma säljled till sådan delning.
	Vid tillämpning av första stycket skall med försäljning av vara jämställas tillhandahållande av tjänst eller annan nyttighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

13. Landskrona Finans AB (mom. 24)

Staffan Burenstam Linder, Erik Hovhammar, Sten Svensson och Per Westerberg (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 40 med "En sådan" och slutar på s. 41 med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

En sådan ersättning kan naturligtvis beräknas enligt olika principer. I det här fallet har den bestämts att utgå årligen med vissa procentsatser på ett avgiftsunderlag som utgör 75 % av det utbetalade tillskottet. Utan att ta ställning till rimligheten av en sådan avgiftskonstruktion vill utskottet framhålla, att man, när det gäller utformningen av villkoren för statens tillskott, bör beakta att bolaget för att kunna uppnå sina mål måste drivas efter strikt affärsmässiga principer. Villkoren för kapitaltillskott till bolaget bör i enlighet härmed inte framstå som vare sig alltför förmånliga eller alltför oförmånliga i jämförelse med de villkor andra företag av motsvarande slag kan erhålla.

Vad angår – – – (=utskottet) – – – kostnad i rörelsen.

Sammanfattningsvis finner utskottet att en sådan framställning om översyn av den årliga avgiften som motionären begär inte är påkallad. Motion 1982/83:302 (s) avstyrks följaktligen.

Särskilda yttranden

1. Tillverkning av lastbils- och traktordäck (mom. 20)

Jörn Svensson (vpk) anför:

Även om de beredskapsmässiga problemen rörande tillverkningen av traktor- och lastbilsdäck är uppmärksammade, måste man också se frågan i ett vidare perspektiv. Att vissa tillverkningar trängs ut eller upphör är i hög grad en process styrd av de mönster för specialisering och förflyttningar som har utvecklats genom kapitalets internationalisering. Följden blir ofta att tillverkning som i och för sig kunde bedrivas i Sverige ändå hamnar

utomlands. Härvid spelar sambandet mellan olika produkter viss roll – nationell tillverkning av traktordäck påverkas av att nationell tillverkning av traktorer försvinner, trots att förutsättningarna för tillverkning av dragfordon och jordbruksmaskiner faktiskt är för handen i landet. Detta handels- och industripolitiska problem bedöms inte här av utskottet. Vänsterpartiet kommunisterna avser därför att återkomma härom i annat sammanhang.

2. Samhällsinflytande vid företagsnedläggelser (mom. 23)

Staffan Burenstam Linder, Erik Hovhammar, Sten Svensson och Per Westerberg (alla m) anför:

Med anledning av motioner om ökat samhällsinflytande i samband med företagsnedläggelser hänvisar utskottet bl. a. till att den i vår tillsatta stat-kommunberedningen har i uppdrag att överväga gränserna för kommunernas kompetens på det näringspolitiska området. Vi vill erinra om att moderata samlingspartiets, centerpartiets och folkpartiets representanter nyligen röstade emot förslag om ett sådant utredningsuppdrag och deklarerade att det inte finns någon anledning att utvidga kommunernas kompetens i fråga om sysselsättningspolitiska åtgärder (KU 1982/83:21 res. 2, RD 1982/83:100 s. 44). Vi står givetvis fast vid denna uppfattning.

Innehåll

Ärendet ... 1

Motionerna ... 1
Yrkanden ... 1
Motivering i partimotioner ... 5
Allmänna riktlinjer för näringspolitiken ... 5
Små och medelstora företag ... 6
Förstatligande av läkemedelsindustrin ... 7
Konkurrenslagstiftningen ... 7

Uppgifter i anslutning till motionerna ... 8
Utredningar om tjänsteexporten ... 8
De regionala utvecklingsfondernas serviceverksamhet ... 9
Utredning om kommunernas näringspolitik ... 10
Utredning och förslag rörande kooperationen ... 11
Kooperationsutredningen ... 11
Återkallad lagrådsremiss ... 12
Interpellationssvar ... 14
Arbetskooperation ... 15
Regionala industriprogram ... 16
Utredning om det regionalpolitiska stödet till näringslivet ... 17
Säkerheten vid kreditgivning ... 17
Bankkrediter ... 17
Statlig kreditgivning i vissa fall ... 18
Landskrona Finans AB ... 19

Utskottet ... 21
Inledning ... 21
Allmänna riktlinjer för näringspolitiken ... 21
Kreditgivning ... 25
Personlig borgen av egenföretagare ... 25
Pantförskrivning av patent och produktidéer ... 27
Kreditstöd till enskilda vårdhem ... 27
Småföretagsfrågor ... 28
Allmänt ... 28
Informations- och utbildningskampanj ... 29
AB Handelskredit ... 30
Kvinnor som företagare ... 31
Kooperationens kapitalförsörjning ... 32
Arbetskooperation ... 34
Regional näringspolitik ... 35
Vissa branscher ... 36
Läkemedelsindustrin ... 36
Gummi- och plastindustrin ... 37

Kontroll av företag, m. m. 37
Landskrona Finans AB 40
Hemställan 41

Reservationer

1. Riktlinjer för näringspolitiken (m, c, fp) 43
2. Riktlinjer för näringspolitiken (vpk) 44
3. Främjande av serviceföretagen (m, fp) 45
4. Åtgärder till stöd för små och medelstora företag (m, c, fp) . 46
5. Utvecklingsfondernas serviceverksamhet (c) 47
6. Åtgärder för att stimulera kvinnor att starta företag (fp, vpk) 47
7. Kooperationens kapitalförsörjning (m, fp) 48
8. Kooperationens kapitalförsörjning (c) 49
9. Arbetskooperation (c, fp) 50
10. Samordnad industriplanering för Göteborgsregionen (vpk) .. 50
11. Förstatligande av läkemedelsindustrin (m, c, fp) 51
12. Ändringar i konkurrenslagen (vpk) 52
13. Landskrona Finans AB (m) 54

Särskilda yttranden

1. Tillverkning av lastbils- och traktordäck (vpk) 54
2. Samhällsinflytande vid företagsnedläggelser (m) 55